

„Latvijas Kareivja“ Militārais peelikums

Redakcija un kantoris:
Rīgā, Parka ceļā Nr. 6.
:: Telefons — 271. ::

Isnahk diwas reises mehnesī.

Aboneshanas maksa:
par 1 mehn. ar peesuh. 22 r.
. 1 . bes . 20.

№ 21.

Pirmdeen, 13. februari.

1922. g.

Taktika.

Sastahdijuschi generalschtaba pulkw.-leitn. Lindeners, generalschtaba pulkw. Karlsons un pulkw.-leitn. Spandegs.

(Turpinājums.)

Kavalerijas sakaru līdzekļi. Ciešu, ātru un drošu sakaru jautajums kavalerijā ir daudz grūtāki izšķirams, nekā citos karaspēka veidos. Tas tamdēļ, ka kavalerijas darbība pēc būtības ir ātra un kustīga, pie tam — izplatās bieži uz lieliem apgabaliem. Par sevi saprotams, ka karaspēka ceļamās sakaru līnijas (vadi) nespēj ar vajadzīgo ātrumu sekot kavalerijas nodāļam visās viņu kustībās. Vienīgi, ja darbības apgabala ir labi attīstīts pastāvīgs gaisa vai apakšzemes vadu tīkls, — sakaru jautajums kavalerijā dabū apmierinošu atrisinājumu. Bet lai šos vadus jātnieki varetu izmantot, vajaga viņus apgādāt bagatīgi ar telefona un telegrafa (Morzes) aparātiem, kā arī zināmu daudzumu kabeļu.

Bež minētiem elektrotehniskiem līdzekļiem, kavalerijai vairāk par citiem karaspēka veidiem savs sakaru dienests jābalsta uz radiotelegrafu; vadiem nabadzīgos rajonos pēdejais ir vaj vienīgais ātras saziņas līdzeklis. Jātniekus apgādā ar ļoti vieglām stacijām. Viņas pārvieto vaj nu uz vienjūga ratiem vaj pat piekabina sedliem. Uzstādīšanas laiks — 15—30 min., darbības tālums atkarībā no stacijai piemītošās raidamās strāvas stipruma ($\frac{1}{2}$ —2—3 KW) un masta augstuma grozas no 15—150 klm. Katram jātnieku pulkam vajadzīga 1, divīzijas štābam 1—2 radiostācijas. Ievērojot radioizlūkošanas iespēju, radio stācijas laižamas darbā tikai tad, kad citādi sazināties neiespējami.

Neatkarīgi no elektrotehniskiem sakaru līdzekļiem, kavalerija bez tam vēl sakaru dienestam plaši lieto jātniekus, automobiļus, motociklus, ritenbraucejus un pasta baložus rakstītu ziņojumu sūtīšanai.

Pēc vispārēja noteikuma kavalerija uztur sakarus ar kājnieku priekšniekiem, bet ne otrādi.

Jātnieku apbruņojums.

Līdz tekošā gadusimtenā sākumam kavalerijas apbruņojumā redzamāko vietu ieņēma aukstie ieroči. Pēdejo, bet sevišķi pasaules kara prakse rāda pretejo tendenci, proti šaujamo ieroču nozīmes strauju augšanu arī jātnieku apbruņojumā. Šis apstāklis stāv sakarā ar kavalerijas uzdevumu paplašināšanos: agrāk viņa kavās vienīgi jāšus, kamdēļ šaujamās ieročus nevarēja izlietot; tagad turpretim no kavalerijas prasa darbību kā jātniekot (jāšus), tā kājniekotā veidā. Pēdejam gadījumam jātnieks arī jāapbruņo tā, lai viņš ūguns kauju varetu vest ne ar mazākām sekmēm par kājnieku.

No aukstiem ieročiem jātnieku apbruņošanai tagadnē lieto vaj zobenu, vaj šķēpu, vaj pīķi, vaj arī zobenu kopā ar pīķi.

Zobens no šķēpa atšķiras ar to, ka pirmais ir ielikts un domāts galvenā kārtā ciršanai, kaut gan ir iespējams ar viņu arī durt; šķēps ir taisns, ar asu galu, kamdēļ der tikai duršanai. Tā kā dūrienu viegli novērst ar pretsitienu, un ātri auļojot grūti nometēt dūrienu vajadzīgā vietā, — zobenam kauja ir redzamas priekšrocības.

Pīķis, agrāk visvarenais jātnieku ierocis, tagad noiet no skatuves. Līdz 1914.—18. g. karam visu armiju (izņemot vācu un Kaukaza kazaku) kavalerija bija apgādāta ar pīķiem, tad atstāja viņus tikai ierindas pirmajai rindai, bet tagad daudzās armijās pīķi atmeti. Tas tamdēļ, ka, neskatoties uz pīķa noderīgumu trieciena izdarīšanai slēgtā ierindā un bēgoša pretinieka iznīcināšanai, pīķim piemīt daudzās negatīvas kaujas īpašības. Tās būtu: a) prasa lielu praksi un pierašu rīcībā kadu prasību izpildīt tagadnē neiespējami īsā dienesta laika dēļ; b) savrūpeja cīņa (piem. trieciens izklaidētā ierindā) nav drošs ierocis, jo viņa dūrienus kā ar šauteni, tā zobenu ir viegli novērst, ar pēdejo — pat pārcirst kātu un c) pīķis stipri traucē uzkāpjot un nokāpjot, kustoties mežā, gājienā un sevišķi — kājniekotā iekārtā. Mūsu armijā pirmās rindas jātnieki ir apbruņoti ar pīķiem.

Jautajums par kājnieku valdošā aukstā ieroča — durkļa — piešķiršanu arī jātniekiem, trieciena izdarīšanai kājniekotā veidā, nav vēl izšķirts. Durkļa pretinieki atrod, ka viņš nevajadzīgs, jo jātniekam esot zobens, durklis bieži zūd, jo viņu glabāt piekabīnāt stobra galam nevar. No otras puses, durkļa aizstāvji atrod, ka zobens kājniekotā kaujai, kādas tagad visbiežāk paredz, ne tikai nederīgs, bet stipri traucē cilvēku pārskrējienā laikā. Ņemot vērā izteikto, liktos, ka jā zobenu ar maksti pastāvīgi piekabīnāt segliem kaujai uz zirga, un durkli piestprinātu uzkaubei vaj šautenei resp. karabinam, — kā tas arī bija krievu un vācu regulārā kavalerijā, — tad jautajums būtu izšķirts lietderīgi.

No šaujamiem ieročiem kavalerijas apbruņojumā iet atvieglotas šautenes vaj arī karabini, vieglie ložmeteji, kabatas ieroči un rokas granātas. Ieroču, sevišķi — šautenes vieglumam jātniekos sevišķi liela nozīme: smaga šautene nospiež jātnieka plecu un krūtis, nodauza muguru, bez tam katra lieka mārciņa zirgu apnastojumā uz tālākiem reidiem redzami atsauca uz zirga spēkiem. Jātniekus normali apbruņo ar karabiniem, kuri sver 9—9 $\frac{1}{2}$ mārciņas. No jātnieku

ieročiem prasams, lai viņi, neskatoties uz tipa dažādību, šautu ar kājnieku ieroču patronam.

Revolverus vaj automatpistoles izdod visiem jātnieku virsniekiem, seržantiem, ložmetejniekiem u. t. t., visām amatpersonām, kurām karabini traucētu dienesta pienākuma izpildišanu.

Granatas jātniekiem izdod karalaukā un katreiz pēc vajadzības, atkarībā no priekšā stāvošās operācijas.

Tiltu, staciju un taml. spridzinašanas darbiem vienu (sapieru) vadu katrā kav. pulkā apbruņo un apmāca rīkoties ar spridzekļiem. Tā kā šo vadu uzdevums arī labot bojātos tiltus vaj ceļus, kā arī postīt telegrafa linijas, tad viņu vēl apgādā ar cirvjiem, zāģiem, lāpstām, sapieru kapļiem u. t. t.

Mūsu eskadrona apbruņojumā vēl ietilpst: 46 mazās lāpstīņas, 8 mazie cirvji, drāšu šķēres 12 un 2 zāģi. Šie priekšmeti sadalīti pēc tā aprēķina, lai katram jātniekam, kuram nav piķis, būtu jānēsā tikai viens papildu priekšmets.

Jātnieku apgērbs.

Vakar-Eiropas valstīs kavalerijas apgērbs iedala miera un kara laika apgērbā. Pirmais raksturojams ar to, ka ir no spilgtu krāsu drēbes un ļoti grezns. Otrā gatavo no aizsargkrāsas drēbes, lai kaujās, sevišķi kājniekotā iekārtā, krasi neatšķirtos no apkārtnes.

Mierlaika spilgtos un dārgos apģērbus attaisno ar to, ka šāds apgērbs palīdzot pacelt jātniekos kaujas garu un pašapziņu; uz spīdošu apģērbu, dibinoties uz jātnieku vēstures novērojumiem, skatas kā uz svarīgu audzinošu faktoru. Vaj šie uzskati tiešām ir dibināti, rādīs tālākā kara vēsture. Bet uz līdzšinejo novērojumu pamata var tomēr atzīmēt ka privilēģētais stāvoklis apgērba ziņā radija jātniekos miera laikā pret kājniekiem nedibinātu uzpūtību, kura nesekmeja karaspēka garīgo viengabalību. Tā kā krāsainais apgērbs izmaksā valstij dārgāki par aizsargkrāsas, un mobilizācijas laikā viņš jaapmaina, tad mūsu armijā jātniekiem piešķirts vienāds apgērbs ar citiem karaspēka veidiem.

Jātnieku mēteļam jābūt garākam par kājnieku mēteļi, lai tas aukstā laikā segtu arī ceļkaulus. Ja ziemas laikā jātniekus pārgērbj puskažociņos (ar siltu paceļamu apkakli), tad ap ceļiem zem biksem vajadzīgi īpaši ceļu sildītāji.

Normalie vilnas dzijas cimdi jātniekiem maz piemēroti, jo ātri ar pavadam saplēš; viņus no ārpuses jaapšuj ar ādu. Tādejādi pagatavoti cimdi ideāli aizsargā rokas no sala un vēja.

Biksem jābūt pāri ceļkauliem ļoti svabadām, lai viņas nepārpļēstu zirgā kāpjot, kā arī lai svabadi varetu nēsāt papildu (siltu) veļu. Stilbu iekšpuse jaapšuj ar ādu, lai viņi nepārrīvetos.

Kā apavijātniekiem der vienīgi garstilbainie zābaki, jo tinumi jānot brūk zemē. Zābaku stilba augšgalu vēlams šņorejamu, lai varetu regulet platumu pēc vajadzības un lai lietūs nevaretu tecēt aiz stilba.

Sevišķi jauzsvēr, lai karā virsnieki gērbtos vienas krāsas apgērbā ar kareivjiem: virsnieks pretiniekam vienmēr ir mērķēšanas objekts; zaudejot virsniekus karaspēks, sevišķi kavalerija, daudz zaudē kaujas spēju ziņā. Tamdēļ viņu saudzešanai piegriežama vajadzīgā vēriba.

Jātnieku uzkaibe.

Jātniekos uzkaibe sastādas no: a) cilvēka uzkaibes priekšmetiem, b) zirga uzkaibes un c) zirga vadīšanas priekšmetiem, t. t. apseglojuma.

Pirmās kategorijas priekšmetos ietilpst: rezerves drēbes, veļa, pārtika 1 dienai, patronsomas, plecu un vidussiksna u. t. t.

Pie otras priekšmetu kategorijas pieder: elpe, viņu saturošas kules un tikli, brezenta spainis, rezerves pakavi ar naglam, zirga tīramie priekšmeti, zirgsega u. t. t.

Trešā priekšmetu kategorijā ieskaitāmi: sedli ar piederumiem, pārklājs (sviēdrsega), iemaukti.

Saīdzinājuma dēļ pievedam augšminēto priekšmetu (ieskaitot apģērbu un apbruņojumu) kopsvaru dažādās armijās: vācu 61 klgr. (150 a.), franču — 55 klgr. (135 a.), krievu — 55 klgr. Pieskaitot cilvēka svaru (160—200 a.) — dabusim zirgu apnastojumu dažādās armijās (125—135 klgr. vaj 7—8½ pudī).

Pie sevis un sedlos līdznesamo patronu daudzums uz katra jātnieka dažādās armijās aprēķināts ļoti dažādi: vismazāk vācu un krievu — 65 patr., angļu un japāņu — 200 gab., Latvijas — 160 patronas.

Uzturu jātniekiem dod 1—1½ dienam, elpi — ½—1 dienai, kā kurā armijā noteikts.

Sedli — zirga apsedlojuma svarīgākā un atbildīgākā daļa; no sedliem atkarajas zirgu un cilvēku pārvietošanās spējas un veselība gājiena. No sedliem prasams, lai tie nesautētu un neberstu zirgiem muguras vaj skautus, cilvēkiem — cinkšļus un sēdmuskuļus, lai būtu viegli svarā un lēti, lai būtu ērta sēdešana un jāšana, lai viegli varetu uzkāpt un piekābināt līdzņemamos priekšmetus. Vācu armijā sedli sver 29 a., franču — 35½ a., krievu — 42½ a.

Dzelži un laužņi — zirga vadības svarīgākie piederumi. Viņi krasi atšķiras viens no otra un jūtami iespaido kā kavalerijas zirgu (sugas) izvēli, tā arī jāšanas paņēmienus.

Atšķirība starp minētiem priekšmetiem sekoša:

1. Dzelži kā iemauktu sastāvdaļa ir vienkāršāki rīcība par laužņiem, bet prasa no jātnieka vairāk spēka zirgu vadot un ātri apstādinot, sevišķi ja zirgam „cieta mute.“

2. Izmācīties jāšanu ar dzelžiem var vieglāk un ātrāk, nekā ar laužņiem; tamdēļ iesāk jātnieku apmācīšanu tikai ar dzelžiem.

3. Dzelži ir zirgu mazāk bojājošs ierocis; jānot ar laužņiem, no jātnieka prasama liela mācešana un uzmanība, lai nesabojātu zirga raksturu.

4. Īsu kaklu zirgus parasti vada tikai ar dzelžiem, jo laužņu lietošanai vajadzīgs zirgs ar garu kaklu un augstu galvu.

5. Laužņus ielikt mutē ir ilgāk un grūtāk, nekā dzelžus; bez tam laužņi prasa vēl otru pavadu pāri, kas komplicē kaujā zirga vadību un apgrūtina rīcību ar ieročiem.

6. Jauni un vāji kareivji untumainus zirgus ar dzelžiem vien nevar vāret. Bez tam laužņiem vadīti zirgi visas pārrindošanas kustības (evolūcijas) izdara glītāki un slaidāki, nekā dzelžos.

Ievērojot izteiktos argumentus jaatzīst, ka laužņi kavalerijā ir vajadzīgi, tikai jaierobežo līdz iespējamam viņu lietošana.

Transports. No jātnieku transporta līdzekļiem (vezumiem), līdzīgi kā kājniekos, prasams, lai viņi: a) nebūtu nesamērīgi daudz, ierobežojoties ar visnepieciešamākiem, b) lai viņos vedamās mantas un paši vezumi tā būtu sadalīti, ka kaujai vajadzīgās būtu nodalītas no pārtikas un citiem nometņu piederumiem un c) lai vezumi būtu ar iespējami lielu kustamību. Pēdejo prasību vislabāki apmierina divriči un nastojumi.

Jātnieku komplektešana.

Papildinašanas (komplekteš.) jautājums kavalerijā tiek uzskatīts par grūtāku, nekā citos ieroču veidos, ta iemeslā dēļ, ka šeit, pirmkārt, jāpapildina ar

cilvekiem un zirgiem un, otrkārt, kā vieniem, tā otriem jāpilda zinamas prasības.

No cilvēkiem tiek prasīts, lai viņi: a) svara nebūtu smagāki par 4¹/₂ pudiem, b) būtu stipras veselības, c) labi redzētu un dzirdētu un d) garīgi būtu attīstīti. Pēdējā prasība izteicās uzticamībā, krietnībā, drošsirdībā, uzņēmībā, gribas spēkā, rūpībā par uzticēto zirgu un, beidzot, kavalerijas dienesta mīlestībā. Prakse rāda, ka ne katrs cilvēks, kas iemācījies jāt, jau ir kavalerists.

Papildināšanu ar zirgiem sauc par remontu. Katru kavalerijas daļu (eskadronu) pieņemts apgādāt ar viena tipa (sugas un spalvas ziņā) zirgiem. Kavalerijai derīgi tikai augsti, sausi, vieglas (rikšotāju) sugas zirgi. Bagatas valstis vajadzīgā tipa zirgus vairo valsts ķēvnīcās, no kurienes tad piegādā zirgus visai kavalerijai.

Jātnieku audzināšana un apmācīšana.

Kā vienai, tā otrai no minētām karaspēka sagatavošanas nozārem kavalerijā piegriežama vajadzīgā vērība. Jātnieku jā sagatavo vest cīņu ar pretinieku kā individuēli, tā masas sastāvā. Ja ievērojam, ka jātnieka kaujas dienests bieži norit savrupējā darbībā, ārpus priekšnieka uzraudzības (piem., izlūkošanā, patruļu dienestā), — ir ļoti no svara audzināšanas ceļā iepatēt jātniekam šai dienestā vajadzīgās īpašības: patstāvību, drošsirdību, krietnību un istu disciplīnu.

Līdz ar rakstura izveidošanu, jātniekā jāattīsta vērība (uzmanība), orientēšanās spēja un atķerība. Pirmo panāk, visos gadījumos un apstākļos prasot no jātnieka pēc atmiņas aprakstīt redzēto apgabalu visos sīkumos.

Jātnieku apmācībā galvenā vieta ierādama apmācībam uz zirga. Jātniekam tik tālu jā pierod pie zirga, lai viņš pilnā mērā saaugtu ar to, iegūstot pie tam augstāko veiklību zirga vadīšanā, ciršanā, duršanā, jātnieku akrobatikā u. t. t. Šo panāk galvenā kārtā ne uz manežas, bet neatlaidīgi vingrinoties uz lauku, lauka apstākļos. Zināmu labumu šai ziņā var dot arī pareizi nostādītas sacīkstes. Metodiskas apmācības rezultātā dod zirgiem izturību, bet jātniekiem vingribu sedlos, acūmēru, pašpārlecību un zirgu īpašību pazīšanu. Sevišķu labumu var atnest mācības uz šķēršļota lauka, savienotas ar kavekļu (grāvju, gravu, strautu, muklaju u. t. t.) pārvarēšanu. Tāpat liela nozīme ir zirgu pieradināšanai pie plataku upju forsešanas (cilveki jāšus vaj iekerties zirgu astēs). Tikai šāts apmācībās jānodrošina daļa no nelaimes gadījumiem, priekšlaikus organizējot laivas vaj plostus palīdzības sniegšanai.

Līdztekus mācībam uz zirga, ne mazāka, ja ne lielāka vieta jātnieku sagatavošanā jāierāda apmācībai kājnieku iekārtā. Pasaules karš par jaunu devis jātniekiem smagus, bet varenus kaujas līdzekļus, — lielu ugunspēku, sakarā ar ko jātniekus sāk usskatīt par ātri un tāji pārvietojamiem kājniekiem, kuriem, atkarībā no apstākļiem, piekrīt darboties vaj nu kā jātniekiem (trīcieni uz zirgiem), vaj kā kājniekiem.

Jātnieku apmācība kājnieku kaujā.

Jaunākos karos, pateicoties šaujamo ieroču attīstībai, kavalerija savu uzdevumu izpildīšanā bieži vien atdursies uz nepieciešamību atrisināt doto kaujas uzdevumu kājnieku iekārtā, pie kam jāuzsver, ka šāds cīņas paņēmiens jātnieku daļam jālieto netīk vien aizstāvēties, bet arī uzbrukšanas darbībā. Piemēram, stratēģiskā izlūkošanā pārtrauc pretinieka apsardzības līniju jātnieki daudzreiz

varēs tikai kājniekojoties un pie tam, lai piekļūtu izlūkošanas objektiem — uzbrūkot un sakaujot pretinieka apsardzības organus. Jātnieki, kuri visā pilnībā pārvalda arī kājnieku cīņas metodes, iegūst savā darbībā lielu patstāvību un neatkarību no citiem karaspēku veidiem.

Lielais ložmeteju skaits eskadronā pilnīgi dod iespēju jātniekiem izpildīt lielāko daļu kājne ku uzdevumu bez kājnieku līdzdarbības, pie kam jātniekiem piemīt ta priekšrocība, ka viņu rīcībā vienmēr ir iespēja vajadzīgā brīdī, ja uzdevums atļauj, kauju pārtraukt un aiziet no pretinieka sītieniem, kas kājniekiem pie enerģiska pretinieka ne katreiz izdodas. Bet arī otrādi — jātniekiem vienmēr iespējams kauju iesākt kājniekot, bet sekmju gadījumā — pāriet vajāšanā jau uz zirgiem.

Daži raksturīgi jātnieku uzdevumu piemēri, kurus izdevīgi izpildīt kājniekot:

a) taktiski svarīgu punktu sagrabšana un noturēšana karaspēka uzbrukšanas vaj atkāpšanās operācijas ceļa joslā, ar nolūku aizturēt pretinieku līdz kājnieku pienākšanai vaj iziešanai no kaujas,

b) no karaspēka atpūtas vaj kaujas novietojuma tālu atrodošo, bet nodrošināt vajadzīgo punktu aizņemšanai, kurus tāluma dēļ ar kājniekiem aizņemt riskanti;

c) atņemot pretiniekam ar kauju vāji ieņemtus šaurumus, tāli izbiditus priekšpunktus, stacijas, dzelzceļa gabalus, noliktavas, tiltus u. t. t.

Ja jātniekiem apkārtnes apstākļu vaj uzdevuma īpatnību dēļ nākas darboties kājniekot, šī darbība izpildāma ar lielāko noteiktību un enerģiju, izlietojot kaujai vislielāko spēku daudzumu, kādu tik daļa spējīga izdalīt, t. i., atstājot zirgu turešanai iespējami mazu cilvēku skaitu. Pēdējo prasību jātnieki uz kaujas lauka veiks tad, ja viņi miera laikā būs pieradināti ātri atrast zirgu novietošanas vietu, pieņemt kājnieku kaujas iekārtu un, vajadzības gadījumos, ātri pāriet atpakaļ uz zirgiem.

Pievedam dažus pantus no vācu kavalerijas reglamenta, kuri attiecas jātnieku kājniekošanās uzdevumiem.

452. Tik ta kavalerijas daļa ar pašpārlecību ķeras pie karabiniem, kura pilnīgi ir piesavinājusies uguns taktiku un tehniku.

Kājniekot kauja vedama no visas sirds, ar ciešu gribu izšķirt sev par labu; ja šīs gribas nav, tad daļa nes sevī sakāves dīgļus.

453. Kājniekotas kaujas nolūkus daudz vieglākī sasniegs, ja izdosies noslēpt pretiniekam karaspēka veidu un daudzumu.

454. Kaujā raidāmo karavīru daudzums ir atkarīgs no zirgturu kustamības. Katrā atsevišķā gadījumā apstākļi izšķir, kas ir vairāk no svara, — vaj attīstīt iespējami lielu ugunspēku, vaj būt gatavībā pāriet atpakaļ uz zirgiem. Iespēja novietot zirgturus tuvumā vaj tālumā no kaujas vietas, — atstāj manāmu iespaidu uz jautājuma izšķiršanu. Dažreizējos apstākļos ir izdevīgākī kājniekot iespējami lielu eskadronu daudzumu, bet eskadronā kājniekot tik pusi no jātniekiem.

Kavalerijai darbojoties kājniekot, nepieciešami izšķirt kauju enerģiski un ātri sekošu motīvu dēļ: a) kavalerijas organizācija ir maz piemērota ilgstošu un metodisku kauju vešanai un b) mazāk apgādāta ar patronām, tāpat arī mazāk sagatavota šaušanā, nekā kājnieki. Bez tam jātnieku daļām grūti atdalīt kaujas iekārtā vajadzīga stipruma kājnieku organizācijai atbilstošas rezerves (rotas, b-na, pulka), kuras domātas sītieņa atkārtēšanai vajadzīgā vietā, vaj nejausību novēršanai.

Uzsverams, ka ne kājnieku ierinda ir jātnieku apmācīšanas mērķis, bet gan — kājnieku kaujas iekārta un kaujas paņēmieni. No pēdējiem pirmā vieta nostādami ugunsvešanas tehnika un uzdevumi, lož-

meteju taktika, sprīdzinašanas darbi, pielagošanas apkārtnē, darbība izklaidētā iekārtā, strēlnieku pie-
nākumi šai iekārtā u. c.

(Turpmak vēl.)

K. Goppers.

Militarās audsinaschanas pamati.

(Turpinājums.)

II.

Karawihru gara stahwoklis kaujas sagaidischanas laikā.

Gatawojotees us karu meera laikā, mums, saprotams, ir jadamā par wisām tām komplizētām padarischanam, no kurām sastahw kara darbība. Ir jagahdā par eerotscheem, lahdiņeem, patronam, apgehru, muriziju, usturas krahjumeem, satiksmes un sakaru lihdzēkleem, wisadeem techniskeem peederumeem, kuru ir neskaitams wairums, ir jagahdā lai wiss tas sareschēgītais aparats buhtu labi eerihkots un nokahrtots. Bet wiss tas, kopā ar wisu karawihru skaitu, kā mehš jau redsejām, istaisa tikai 10—25% no armijas spehka. Lai gan no wisa tā aparata labeerihzības stipri ween ir atkarīgs karaspehka gara stahwoklis, — jo bes patronam newar schaut un ar tukschu wehderu newar karot, — tomehr mehš sinam ari, ka deesgan beeschi karaspehks pats sewi apghdā ar usturu un daschreis pat ar eerotscheem, atņemdams tos pretneekam. Galwenais tomehr ir tas dsihwais spehks, kas wisam schim aparatam leek strahdat, jo leelgabals pats neschauj, lode bes zilweka palihdсібās pate neskreem us pretneeku un aeroplans pats nelaischas. Ir tā tad galwenā kahrtā wajadsigs, lai tas zilweku wairums, kas strahdā pee schā ļoti daschadā darba, kursch wiss tomehr teek weikts weena kopeja mehrka sasneegschanai, strahdatu, un strahdatu labi. Waretu eebilst, ka tikpat labi ir jastrahdā ari leelās manufakturās ar komplizētu techniku un organisaziju, kur ir strahdneeki, meistari, techniķi, inscheneeri, administratori u. t. t., un kur preeksch darba weikschanas naw wajadsīga nekahda speziala audsinaschana. Bet schis darbs norit normalos apstahkļos, kur zilweka dsihwibai nedraud breemas un kur wiņsch darbojas normalā gara stahwokli. Turpretim karawihram ir jadarbojas tahdos apstahkļos, kuri pawisam ismaina zilweka eekschejo buhtibu — wiņa psihiku. Tikai eepasihstotees ar scho, no kaujas apstahkleem ismainito zilweka psihiku, mehš waram spreest par to, waj kareiwiskai audsinaschanai ir wajadsīgi sawadi paņehmeeni nekā wispahrigai audsinaschanai, waj ne.

Eepasihstotees ar karawihru psihikas ismainischanos pee kaujas apstahkleem, buhtu jāņem wehrā wairakas, wiskas diwas stadijas: pirmā buhtu — kauju sagaidot, otra — kaujas laikā. Bes schim diwam stadijam deretu wehl ispehtit gara stahwokli pehz kaujas — sekmīgas un nesekmīgas, kā ari tahdu stahwokli, kad kaujas eespaideem peweenojās wehl ziti, par peem. leels fisisks nogurums, aukstums, karstums, issalkums u. t. t. Wisi tahdi blakus eespaidi daschadi reagē un sawukahrt wehl ismaina karawihru gara stahwokli.

Ahrsts, psihiatrs, Schumkows kreewu-japanu kara laikā bija sawahzis deesgan interesantus nowehrojumu par karawihru gara stahwokļa mainischanos starp wirsneekem un kara ahrsteem kaujas sagaidischanas stadijā. Gara stahwokli schinī stadijā ahrsts Schumkows usskata kā ustrauktas sagaidischanas emoziju un brihdina wiņu nesamaisit ar zitām emozijām.

Dr. Schumkowa nowehrojumos wispirms interesanta ir eekschejo organu fizioloģisko funkciju ismainischanās. Gandrihs wisi eesneeguschee Schwam sawus nowehrojumu ahrsti un wirsneeki wispirms konstatē pahrmaiņas sirds darbībā, norahdot, ka tuwakā sirds apwidū sajuhtams karstums. Weens ahrsts leezina pat, ka peeleeokot roku pee sirds wiņsch scho karstumu sajutis ar roku. Bet schi parahdiba naw pastahwiga, jo daschas minutes bijusi tahda sajuhta, ka sirds itkā apstahjuses un daschi ahrsti newiļus ķehruschees pee sirds waj luhkojuschi sew pulsu, lai pahrleezinatos, waj sirds wehl turpina pukstet. Sirds puksteschana no normalas 72 nonahkuse us 112—125 puksteeneem weenā minūtē.

Tahda pat parahdiba nowehrota elposchanā: normalee 18 ee- un iselpojumi weenā minūtē pahtrinajuschees lihds 30 un pat wairak, bet atkal nowehrota neweenadiba, jo laiku pa laikam elposchana paleek lehnaka, bet dsilaka, daschreis elpa itkā apstahjusees un tad usreisi sahkušees dsija eelposchana wisām kruhtim.

Mutē un rihklē pastahwigs sausums, pastahwigi slahpst. Ahrsti pee tam leezina, ka schim slahpem peemiht sawads raksturs: ja dser dauds, tad sajuhtams mahgā smagums, bet dsert gribeschana nemitas. No tā wiņi taisa slehdseenu, ka dsertgribeschana naw issaukta ar wajadsibu papildināt organismā schķidrumus, bet tikai ar sausumu mutē un mehlē.

Wehdera atweeglinaschanas griba parahdas beeschaki, pee dascheem pat katrās 15 minūtēs, bet beeschi pee tam schi griba tikai ilusija.

Meesas temperatura, pehz ahrsta aprehķina swahrstas starp 30° un 39° normalo 36,6° weeta. Ahdas karstums sajuhtams kā pee karsoņa, pa laikam rokās un kahjās sajuhtams karstums.

Tahdas pehz Dr. Sch. nowehrojumeem galwenās pahrmaiņas organismā fizioloģiskā darbībā, kuras, kā domājams, issauktas zaur pahrmaiņam karawihru psihikā. Pehdejās, pehz schā pascha ahrsta newehrojumeem, kaujas sagaidischanas laikā, parahdas sekoschi: Naw eespehjams konzentret domas us weenu preekschmetu. Domas swaidas ahtri no weena sihkuma us otru, kureem teeschi naw nekahdu sakaru sawā starpā, nahk prahtā daschadi neeki, bet swarīgs un wajadsigs beeschi ween aismirstas un ja ar eenahk prahtā, tad naw eespehjams eeksch tā eedsilinatees. Wairak domā par to, kas sagaidams preekschā, stipri attihstas tai siņā fantasija, bet tad usreisi atminas kautkas no tahlās pagahtnes, atteezibas ar radeem, pasihstameem u. t. t.

Weegla padoschanās eespaidam jeb lehtiziba (внушаемость) parahdas atteezibā us preekschā stahwoscheem usdewumeem. Katra jauna siņa par kara sekmem waj neweiksmem atstahj nesamehroti leelu eespaidu us gara stahwokli un skatotees pehz siņas satura, waj nu stipri sajuhsmina, waj rodas apspeedoschas juhtas, tā tad samasinajas jeb pawisam suhd kritikas spehjas.

Atteezibas pret saweem beedreem

itkà paleek aukstakas, wairak domà par sewi un personigam intereseem. Tapat itkà wahjinajas sawu peenahkumu ispildischanas sajuhta, suhd pahrleeziba waj rodas schaubas par saweem lehmumeem, naw ustizas pascham us sewi, wispahri swahrstoschs gara stahwoklis.

Isruna ahtraka, kà weenmehr un saraustita. Beeschi sahk klausitees, ko runà ziti un tuhliq sahk domat par kautko zitu un wairs nemas nedsird, kas teek stahstits.

Rokraksts ismainas tik stipri, ka newar pasiht wairs sawa raksta; rakstis gruhti un burti isnahk kà stabini. Rakstot islaisch weselus wahrduus un frases, tà kà daschreis newar frasi pilnigi saprast. Darit kahdu nebuht smalkaku darbu ar pirksteem, kas pagehr usmanibu, ir gruhti, peemehram eetiht tabaku smehkejama papiri. Smehketaji sarauj beeschi wairakus papirischus, eekam sating papirosus. Tahdi ir galwenos wilzeenos ahrsta Sch. sakrahtee nowehrojumi. Ja es wiqis salihdsinu ar teem sihkumeem, kurus waru atzeretees no kauju sagaidischanas momenteem, tad jaatsihstas, ka wiqini pilnigi sakriht. No sawas puses waretu wehl tikai peebilst, ka fatalisms un mahqiziba, kuri stipri attihstas karà, gandrihs pee wiseem kareiwjeem, peespeesch dauds no wiqneem schahdos kaujas sagaidischanas brihschos isdarit weselu rindu daschadu simptomatisku rihkojumu un papehmeenu. Otrkahrt, gribetu pastrihpof neustizibas raschanos pret sewi un schaubas par preekschà stahwoschàs kaujas sekmem. Beeschi ween labi pahrdomats un organisets kaujas plans, par kura sekmem deenu eepreeksch nebij nemasako schaubu, pirms kaujas sahkuma rahdas pawisam neespehjams; pee tam ir leela tendenze pahrwehrtet prelineeka spehkus un sawus masinat. Bet kad kauja ir sekmigi beigta, tad katru reis brihnees, ka par wiqnas sekmigu beigschanu bij eespehjams schaubitees.

Kopsawelkot wisu, kas sche teikts par karawihru gara stahwokli kauju sagaidot, ir jau skaidri redsams, ka wehl pirms kaujas sahschanàs mums ir darischanana ne ar normalà stahwokli atrodoschamees zilwekeem, wiqneem jau stiprà mehrà peemiht puhja psihologijas pasihmes. Ar to ir jaskaitas un us to ir jasagatawojas wehl meera laikà.

Sche japeesihmè tikai tas, ka ahrsta Sch. sakrahtos nowehrojumas ir leels truhkums, jo wiqnsch azimredsot naw wehribu greesis us to, ka wisas minetàs fisiologiskas un psihiskas pahrmajnas loti daschadà mehrà parahdas pee atsewischkeem indiwideem. Kamehr weenus schi ustrauktàs sagaidischanas emozija noteikti nospeesch, ziti wehl ustur pilnigu rihzibas un inziatiwes brihwibu un tas ir no loti leela swara, lai usstahditu sakaru starp karaspehka audsinaschanas jautajumu un kaujas wajadsibam.

Schai siqà ir loti weegli darit nowehrojumas starp wirsneekeem un instruktoreem. Kaujas sagaidischanas brihschi, tant paschà laikà ir ari brihschi sagatawoschanai us kauju, kad katram preekschneekam ir jaispilda daschadi peenahkumi. Man leekas, ka wisi, kas ween ir pahrsihwojuschi tahdus momentus, atzeresees to paschu, ko es loti labi atzeros, t. i., kà daschi wirsneeki schini laikà zenschas sawahkt wisas siqas, lai orientetos un noskaidrotu sew preekschà stahwoscho darbu, un paskaidrotu to ari wiqneem padotàm dajam. Daschi turpretim tà ir nomahkti un apspesti paschi sewi, ka netikai ne par ko neinteresejas, bet pat neklausas un naw spehjigi saprast to, kas wiqneem teek paskaidrots un aisrahdits, wiqini itkà pilnigi palaischas likteņa warai — lai eet kà eedams. Es atzeros gadijumu pirms weena nakts usbrukuma 1915. g. februari. Usbrukums bija jaisdara

ar I bataljonu un wiqnsch nebija wisai gruhts. Wehl deenà wiseem rotu komandereem bija paskaidrots katras rotas usdewums, bet tà kà usbrukuma sekmes atkarajas no pareisas organisazijas un sawlaizigas usdewumu ispildischanas, tad nakti sapulzeschanas un isejas punktus es wehlreis us weetas sapulzeju rotu komandereus un wiseem atkahrtuju wiqnu usdewumus, norahdot us weetas katrai rotai wirseenus, pehz kam pawehleju usbrukumu eesahkt. Apmehram pehz 20 minutem, kad es sekoju ar reserwes rotu us nosihmeto weetu, man siqnesis pateiza, ka weena rota wehl palikuse isejas punktà. Atgreesees atpakaļ, es pateesi atradu tur rotu un us jautajumu rotas komandereem, kapehz wiqnsch wehl stahw us weetas, pehdejais atbildeja, ka wiqnsch wehl nesinot sawa usdewuma. Es nakahdi newaru peelaist, ka tas no wiqna puses buhtu bijuse jaunprahtiba, jo pasinu wiqnu, kà ispildigu wirsneeku, bet tanì paschà laikà wiqna ahrejais isskats leezinaja, ka wiqnsch nemas naw spehjigs atjehgtees, kas wiqnam jadara. Par laimi rotà bij jaunakais wirsneeks, kursch ahtri orientejàs apstahklos un apsolija buht wisu laiku kopà ar rotas komandieri, lai palihdsetu pehdejam wisu isdarit pehz isstrahdatà plana. Pehz tam rota aisgahja un ispildija sawu usdewumu peeteekoschi labi. Jaatsihmè tikai, ka schàs rotas komandieris peenehma rotu kahdu mehnesi pirms kara, bija jau deesgan prawhos gados, (apmehram ap 50) ilgu laiku bija stahwejis armijas reserwè, eestahjotees pehz tam atkal deenestà wisu laiku bija eepehmis saimneeziskus amatus.

Us wisu scheit mineto nowehrojumu pamata kaujas sagaidischanas brihschos, buhtu jau eespehjams taisit daschus slehdseenus, un tas buhtu ari jadara, ja sche attehlotais karawihru gara stahwoklis pehz buhtibas stipri atschkirtos no gara stahwokļa paschà kaujas laikà. Lai gan ahrsts Sch. brihdina nesamaisit ustrauktas sagaidischanas emoziju ar zitàm, kuras bes schaubam peeweenojas kaujas brihschos, tomehr pehz manas pahrlleezibas karawihru gara stahwoklis ari kaujas brihschos ir stipri ween radneezisks ar scho ustrauktas sagaidischanas emozijas stahwokli, un tamdehl pirms darit slehdseenus, ir pehz eespehjas jaeepasihstas ari ar wiqnu.

II.

Gara stahwoklis paswas kaujas laikà. Fisiologiskas funkcijas.

Raksturot karawihru gara stahwokli kaujas brihschos ir dauds gruhtaki nekà kaujas sagaidischanas laikà, jo kamehr pehdejà dominejoscho eespaidu dara „ustrauktas sagaidischanas“ emozija, kaujas laikà wiqnai peeweenojas un beeschi ween nem pahrswaru daudsas zitas emozijas, skatotees pehz ta, zik intensiwa ir kauja, waj noteek aktiwa waj pasiwa kaujas darbiba, waj karawihri ir noguruschi waj ne u. t. t. Otrkahrt, darit zik nebuht sistematiskus nowehrojumas kaujas laikà neweenam nenahk prahtà un ir gandrihs neespehjams, tà tad sche jadibinajas us personigeem pahrsihwojumeem un us teem eespaideem, kuri newilus, neapsinigi un pret pascha gribu ir itkà nofotografeschees muhsu atmiqà.

Bes schaubam kaujas laikà wiswairak ir jaskaitas ar isbaiļu (страхъ) emoziju, kura bes kaut kahda ispehimuma leelakà waj masakà mehrà dara sawu eespaidu us wiseem karawihreem, skatotees pehz ta, zik intensiwa ir kauja un zik azimredsamas ir dsihwibai draudoschàs breemas.

Psichiatri sadala zilweku emozijas diwàs galwenàs grupàs — zildinoschàs un nospeedoschàs (эмоции подъема и упадка), pee pehdejam wiqini pee-

skaita ari baiju sajuhtu (эмоция страха). Kamehr zildinoschās juhtas pazel un weizina kā fisisko, tā ari garigo darbibu, nospeedoschās juhtas wiņu nomahz, itkā paralise atsewischķu organu funkzijas. Scho parahdibu wiņi pa daļai isskaidro ar pawahjinatu sirdsdarbibu nospeedoscho emoziju laikā. Sirds puksteschana, lai gan beeschaka, tomehr naw tik spehģiga, lai eespeestu asinis peeteekoschā wairumā no sirds rajona attahļakos organos — rokās, kahjās un sewischķi galwā. Tadehļ tad ari wispirms nospeedoscho emoziju sekas parahdas scho organu pawahjinatā darbībā. Schi, zik atzeros, laikam profesora Ribó teorija, man beeschi ween eenahza prahtā kara laikā, pat kaujas brihschos un ne weenreis ween es mehģinaju pahrbaudit wiņas pareisibu, pee kam ja-atsihstas, ka leelakā daļa no parahdibam karawihru kaujas psihikā ir pilnigi isskaidrojamas ar scho teoriju.

Gruhti ir teikt, waj pawisam pastahw us siniskeem pamateem dibinati nowehrojumi par pahrmaiņam zilweka organisma fizioloģiskās funkzijas kaujas laikā, jo kas gan nopeetnā kaujas momentā nodarbosees ar pulsa skaitischanu un temperaturas mehrischanu, tomehr wisi kaujās bijuschee buhs jutuschi, ka sirds darbiba schai laikā ir ahrkahrtigi nenormala. Es personigi wairakas reises esmu sajutis, ka sirds sit tā, itkā wiņa gribetu islekt no kruhtim; daschreis pat rahdas, ka sirds puksteeni ir ausim sadsirdami. Waj ir ari tahdi momehti, kad sirds itkā apstahjas strahdat, es personigi neatzeros, bet peelaischu, ka tahdi war buht, pamatojotees us zitām — tihri psihiskām parahdibam, par kurām runaschu wehļak.

Domajams, ka pee tahdas ahrkahrtigi nenormalas sirds darbības ir ari nenormala temperatūra. Par to it sewischķi leezina tās slahpes un sausums mutē un rihklē, kuri nemas naw salihdsinami ar tām slahpem un sausumu mutē, kahdi ir kaujas sagaidischanas laikā. Sausums mutē ir tik leels ka wisi preekschneeki, kuri kaujas laikā ir rihkojuschees atdodami mutiskas pawehles un komandas, pehz kahdam stundam saudē balsi. Lai nezeestu no slahpem, daschi wirsneeki pirms kaujam eegahdajas sew konfektes waj schokoladi, kuri leelā mehrā remdeja slahpes,

bet tomehr nelihdseja pret balss aissmakschanu.

Apetite suhd pawisam. Man ir bijuschi daschi gadijeeni, kad pahrtraukti sakari ar aismuguri us 1—2 deenam, pee kam kareiwji nekad naw schehlojuschees par ehstgribu, tik schehlojas, ka naw ko dsert; pat pretineekam atņemtos konserwus un galetes ehd bes appetites, un labpraht peedahwā tos ziteem, kureem naw laimejees dabut schahdu laupijumu. Gadījumū, kad kaujas laikā karawihri ir istikuschi gandrihs bes baribas 2 deenas un pat wairak, es sinu deesgan dauds un nekad par to naw tikuschi zelti nekahdi eebildumi.

Rakstīt ir ļoti gruhti un neweens to labpraht negrib darit. Rokraksts pawisam ismainas. Man ir usglabajuschās daschas sinģjumu grahmatīņas ar paschrakstītu siņojumu kopijam, kuras es nekahdā sinā newaretu atsiht par sawam, ja neatzeretos wisus apstahķļus, pee kahdeem wiņus rakstiju.

Schee mani nowehrojumi kaujas laikā atteezībā us sirds darbibu, slahpem, apetiti, rokrakstu, kā redsams ir tahdi pat, kā ahrstam Schumkowam kaujas sagaidischanas laikā, tikai ar to starpibu, ka minetās parahdības kaujas laikā sasneeds dauds augstaku pakahpi, tadehļ ari domaju, ka ustrauktas sagaidischanas emozijai ir radneezišks raksturs ar tām emozijam, kuras walda par karawihreem kaujas laikā. Gluschi jauna parahdiba, kuru man ir bijuse isdewiba nowehrot kaujas laikā un kuras nekad nemaniju kaujas sagaidischanas brihschos, pastahw sekoschā: Ja kaujas laikā eestahjas momenti, kad naw teeschu azimredsamu dsihwibai draudoschu breesmu, lai gan turpinajas apschaudischanā, tad daudsus karawihrus aisņem usbahsģigs meegs, ar kuru gandrihs naw eespehģjams zihnitees.

Ar scho aprobeschojas mani nowehrojumi karawihru organisma fizioloģiskās funkzijas kaujas laikā. Nedomaju, ka wiņi buhtu issmeļoschi, jo bes schaubam sinibu spezialists schai nosarē buhtu nowehrojis warbuht wehļ daudas zitas parahdības, kas naw eespehģjamas diletantam. Peesihmeschu tikai, ka minetās fisiskās parahdības ir dauds mas weenadas, neskatotees us to, waj kaujas ir aktiwas waj pasiwas un waj wiņas ir isdewiģas jeb ne.

(Turpmak wehļ.)

Latwijas kara kriminalprozess.

(Is pulkwescha Koreņewa lekjiju kursa. Turpinajums.)

(Ispildot karaspehka daļu un atsewischķu karawihru wairakkahrt isteiktō wenieschanos pehz sistematiskas rokas grahmatas muhsu spehķā esoschā kara kriminalprozesā (k. d. k. XXI. gr.), nodrukajam iswilkumā no kara juridiskos kursos 1920./21. mahzibas gadā, kara jurista pulkwescha Koreņewa lasitā Latwijas kara kriminalprozesas kursa, tās daļas, kurām teeschs sakars ar kara preekschneeku teesnescha darbibu un noteikta karawihru loma, darbības robešchas un noteikumi kara kriminalprozesā.)

Teesu eekahrtā.

1. Teesas waras organu nepeezeeschamība. — Teesas spreeschanā ir weens no usdewumeem, kas eetilpst walsts augstakās waras funkzijas, bet schi usdewama realiseschanai walsts likumdewēja wara rada weselu teesu sistemu, kuras (t. i. teesas), kā teesas waras organi darbojas weenu-mehr augstakās waras wahrdā. Augstakā walsts wara, kā teeschā teesas waras realisetaja, wareja usstahtees

tikai samehrā agros walstiskās dsihwes attihstibas periodos, kad wehļ nebija runas par walsts augstakās waras funkziju sadalischanu wiņas sastahwdaļās starp daschadeem walsts organeem. Teesas funkziju atdalischana no augstakās walsts waras ne-eja pirmoreis noteikti isteizās Franzijas likumdoschanā 1. oktobra 1789. gada likumā. Schis likums noteiza, ka teesas wara nekahdā gadījumā nedrihkst peederet karalim waj likumdewėjai eestahdei; teesu karaļa wahrdā spreesch weenigi atteezigas teesu eestahdes. Schis prinzijs 19-tā gadu simteņa sahkumā eespeedās wisās Eiropas walstu wispahrejās, kā ari kara likumdoschanās. Pehz Latwijā spehķā esoschā kara teesu likuma, teesas wara kara resorā peeder pulka teesam, kara teesai un kara wirsteesai, kā augstakai kasazijas instanzej (1. p.). Isņehmuma weidā augstakās walsts wara nem teeschu dalibu kriminalleetu isteesaschanā sekoschos gadījumos: 1) Augstakai walsts warai stahdami preekschā wisi spreedumi, ar kureem wirsneeki noteesati uz degradeschanu par kareiwī, waj ja wirsneekeem, kara eeredņeem, kā ari garidsneekeem

peespreestais sods saweenots ar teem peeschkirtās kahrtas, ordeņu waj goda sihmju atņemschanu; 2) us augstakās waras pawehli teek eerosinata kriminalwajaschana waj nodoti teesai, teeschi augstakai warai padotee karawihri par deenesta pahrkahpumeem (apsardsibas ministrs, kara padomes lozekļi, wirspawehlneeks un personas ar wiņeem lihdsigām teesibam. (566.—566.¹ un 1277¹.—1277¹⁰ p. p.) 3) augstakā wara nodod teesai par deenesta pahrkahpumeem: ģenerāļus, pirmo 4 kategoriju ziwileeredņus, kara wirsteesas preekschsehdetaju lihds ar pastahwigeem un pagaidu lozekļeem, kara wirsprokuroru un wiņa palihgu (562. un 1216. p. p.) 4) augstakā wara isdara apschehloschanas aktus.

Teesas waras pasihmes. — Teesas warai, kura realisejas weselas teesu sistemas darbībā, peemiht noteiktas pasihmes un ihpaschibas, zaur kurām te sasneeds wiņai no likumdewejas eestahdes usstahditos mehrķus. 1) ahrejās schis waras pasihmes raksturo tās prozesuelās formas un zeremonijas, kuru eewehroschanu likumdewejs usstahda kā wiņas darbības likumīgā spehka eepreekschnoteikumu. 2) Starp eekschejām, galwenām kahrtam scho waru raksturojoschām, ihpaschibam, sewischķi iszeļas trihs, kuras teesas waru, kā tahdu, nostahda ihpatnejā, no zitām walsts waras nosarem atschķirīgā weetā, tas ir: 1) likumiba, 2) leetderiba un 3) patstahwiba. Schis ihpaschibas noteiz wiņas darbības pamatus un robešas, kā arī tās weidus un lihdsēklus.

a) Likumiba (legalitate). Teesas wara padota materiēlo, kā arī procesuelo kriminallikumu noteikumeem. Ar legalitates prinzipu jasaskaņo teesnescha eekschejā pahrleeziba; pamatojotees us to, un wadotees no brihweem, bes eepreekschejeem aisspreedumeem, teesnescha sirdsapsiņas dikteteem norahdijumeem, scholaiku teesa isschķir kriminalleetas. Tapēhz teesai, ja wiņa konstalejusi noseeguma esamibu un wiņa isdarischanu no apsuhdsetā, jausrahda eemesli, deļ kureem ta atswabinajusi apsuhdseto no atbildības, (Kr. G. K. P. lehm. ⁷⁸₀₈, ⁷⁹₁₅₇, ⁸¹₂₀₀); teesa newar nepeerehķinat nodarijumu pehz sawa eeskata, bet tai jawadas no likumigeem nepeerehķinamibas eemesliem, kapehz pehz eekschejās pahrleezibas teesa isschķir tikai jautajumu par wainigumu un ne par nodarijuma noseedsigumu. Prozesualais, tāpat kā materiēlais kriminallikumi ir weenigee likumu awoti, kuri noteiz kriminallikumu darbibu. Kas atteezas us teesu prakti, tai newar peeschķirt kriminalprozesa likumu awota nosihmi. Teesu eestahschu lehmumeem obligatorisks raksturs tikai pee sinameem noteikumeem un sinamā leetā, kurā tee taisiti. Kaut arī militarām teesam „likuma pateesā ispratnē“ jāpeeturas pee kara wirsteesas lehmumeem, bet tas atteezas tikai us sinamo, zaurkatito un jaunai isspreeschanai atdoto leetu (1044. p.) un kaut arī kara wirsteesas spreedumi teek publizeti wispahrejai sinaschanai deļ wadischanās un weenadas likuma ispildischanas un peemehroschanas wisās militarteesu eestahdēs, bet obligatoriskas nosihmes tam naw jo militarteesas nowirsischanās sawos spreedumos nokara wirsteesas peemehra spreedumeem naw saweenota ar kahdu nebuht atbildibu un paschi schee kara wirsteesas spreedumi (tāpat senata — wispahrejā kriminalprozesa) beeschi ween runā weens otram pretim. Kriminalteesibu sinatni arī newar usskatit par kara kriminalprozesa awotu. Wiņa tikai war buht palihdsiga teesnescha praktiskā darbā, kad nahkas sadurtees ar likuma nepilnibam, neskaidribam waj pretruņam, tāpat gadijumos, kad nepeeteek ar likuma dogmatisko tulkoschanu, bet jaispehta paschas teesiskās normas. Sinatnes usdewums praktiskās likuma peemehroschanas laukā atihstīt likumā eelwertos, kaut

ari ne teeschi isteiktos juridiskos jehdseenus, noschķirot daschados wiņa eetilpstoschos elementus. Beeschi ween peeteek sinatniski ispehtit tikai daschus no likumā eelwerteeem prinzipi, lai wilktu atteezigas teesiskās konsekwenzes atsewischķu konkrētu jautajumu isschķirschanai. It sewischķi sinatnes palihdsiba nepeezeschama prozesualisteem, jo par peemums spehka esoschām teesu likumibam, starp teem kara teesu likumu, newar teikt, ka wispahrejēe prozesa prinzipi wiņas buhtu pamatigi isstrahdati.

b. Leetderibas prinzijs kriminalteesu darbībā. — Ar legalitates prinzipu ween wehl nebuht naw issmelts kriminallikumu darbības satures. Kriminallikumam jaatrod peemehroschana, un lai wiņu peemehrotu, jaisleeto atteezigi lihdsēkli noseeguma esamibas un personas wainiguma noskairoschanai teesā. Scho lihdsēkļu iswehleschana un peemehroschana eetilpst kriminallikumu prozesualās darbības sferā. Wisā kriminallikumu prozesualā darbiba wehrsta us weenu mehrķi — materiēlais pateesibas sasneegschanu. Beeschi ween jau pats prozesualais likums teeschi norahda leetderigakos darbības weidus un paņehmeenus (peem. apskates un medic. ismekleschanas noteikumi), bet gadijumos, kad tahdu norahdijumu naw, likumu peemehroschāi personai jāleeto tee lihdsēkli, kuras wiņa pati atsiht preeksch tam par leetderigakeem.

c) Teesas waras patstahwiba; wiņas pilniba un weeniba. — Teesas waras patstahwibas eepreekschnoteikums, lai wiņas organeem buhtu dota pilniga wara wiņu darbības robešās, tāpat, lai schee organi eetilptu tahdu organizaciju sistemā, kuras weenigās ispilda teesas funkcijas, ahņpus kahdas nebuht zitas waras organu konkurenzes. Teesas waras patstahwibas prinzijs isteizas wispirms organizācijas siņā, kā to teesibu un preekschrozibu pamatojums, kuras bauda schis waras organi salihdsinot ar ziteem; otrkahrt, schis pats patstahwibas prinzijs prozesualā siņā peeschķir teesas organu darbībai, aprobeschojot ar spreedumu zilweka personīgās un mantas teesības, usleekot likumā paredsetos sodus, atņemot lihds spreedumam aisdomas turamam brihwibu u. tml., to juridisko nosihmi, kahdas truhkst zitu waras organu rihzibai. Sewischķi, kas atteezas us teesas waras organu patstahwibas pamatnoteikumu — wiņu waras pilnibu, schis prinzijs isteikts Kara teesu likuma 213. pantā, kursch nosaka, ka neweena no kara resorā sastahwoschām personam newar tikt padota kriminalwajaschanai par noseegumu waj pahrkahpumu, ja ta naw saukta pee atbildības pehz schai likumā paredseteem noteikumeem: „neweens newar tikt sodits par noseegumu waj pahrkahpumu, kura istirsašana pehz likuma peekriht militarteesai zitadi, kā wainigi us likumīgā spehka nahkuscha militarteesas spreeduma pamata.“ (223. p.) Lai pilnigāki isteiktu teesas waras patstahwibas prinzipu, likumdeweju kara teesu resora personu skaitā eeslehdsis ne tikween teesneschus, bet arī personas, kuru funkcijam tikai sinams sakars ar teesiska rakstura funkcijam. Tahdas personas ir kara prokuratura, aistahwju instituts kriminallikumu, kara ismekleschanas teesneschi, un kanzleju darbīneeki. Tomehr, tee likuma nosazijumi, kuri militaro teesu waru wiņas darbībā iszeļ kā kaut ko ihpaschu, patstahwigu un weselu weenibu, wehl nebuht nedod mums teesibu apgalwot, ka teesas wara kara resorā ir wara, kura peeder weenigi karateesu resora personam. Kā mehs no tahjakā kursa redsesim, kara preekschneezibai peekriht ļoti leela, atsewischķās prozesa stadijās pat noteizoscha loma wisā leetas gaitā. Tomehr, ir ar to neteek pahrkahpts teesas waras patstahwibas prinzijs, jo kara preekschneeziba schinī gadijumā

figurē kā weens no teesas waras organeem. Tikai atteezibā us pulka teesu organisaziju un darbibu, muhsu kara teesu likumdoschana sinamā mehrā atkahpusees no teem teesas waras patstahwibas prinzipecem, par kureem sche eet runa. Zenschotees atswabinat kara teesas no masswarigu leetu ismekleschanas, kā ari pee scho leetu ismekleschanas wisu waru sakonzentret kara preekschneezibas rokās, likumdewejs radija pulka teesas, kuras: „karaspehkā ispilda meertesnescha usdewumus un nawatdalamas no preekschneeka administratiwās waras“ (Likumdosch. komisijas mater. krahj. 13. lapp.) Pulka teesu eksistenze tagadejā weidā pastahwigi kritizeta gandruihs jau no pirmās wiņu pastahweschanas deenas. Tagad us deenas kahrtibas stahw jautajums par galigu wiņu isnihzinaschanu un apmaiņu pret pilnigaku teesas weidu. Pee jautajuma par pulka teesu eekahrtu un darbibu mehns apstahsimees tuwak muhsu preekschmeta tahlakā apskatischanā.

Tā tad, kā pamatprinzipecs, — walsts sawu teesas waru kara resorā realise caur militarās teesas waras organeem. Ahrrpus schi prinzipecā peemehroschanas robescham atrodas kriminalteesas warai blakus stahwoschā kara preekschneeka disziplinarā wara; pehdejā naw usskatama kā teesas waras weenibas prinzipecā pahrkahpschana, ja disziplinarām sodam peeraksta to ihpascho juridisko nosihmi, kura janostahda ahrrpus kriminalsoda robescham.

2. Militarteesu organisazija.

Wiņas pamatprinzipecī. — Mahzibā par teesu organisaziju eetilpst noteikumi par to, kahdas teesas eetilpst schihs organisazijas sastahwā, kahdu leetu isteesaschanu likums noteiz katrā no schim teesam un beidsot, kahdās atteezibās likums nostahda, teesu pret leetu, kuru wiņa pilnwarota iztirsat. Militarkriminalās teesas sadalas kategorijas, skatotees pehz ta: zik leela waras sfera wiņam peeschkirta kriminalleetu isteesaschanā; 2) kahdas teesas funkcijas wiņas pee tam isdara; 3) kahdās sawstarpejās atteezibās tās atrodas un 4) kahda rakstura likums tās pilnwaro us wiņu teesiskām funkcijām.

1) Waras apjomu, kuru likumdewejs peeschkhiris militarteesam, darot tās kompetentas sinamu kategoriju leetu isteesaschanai, likumdoschana noteiz pehz daschadām pasihmem; Kara teesu likums militarteesu organisaziju dibina us sekoscheem trim pamatprinzipecem: a) teesas ismekleschanai peekritigo noseedzigo nodarijumu smagumu; b) scho nodarijumu juridiskām ihpaschibām un c) apwainoto peederibu pee sinameem resoreem karawihru kategorijām. Kā pamatpahzime teek sche peenemta militarteesu isteesaschanai peekritigo noseedsigo nodarijumu smagums. Masakswarigi noseegumi, kā parasts, arweenu daudsskaitlige, prasa wiņu isteesaschanai wesela plascha teesu tihkla radischanu, kuras, pateizotees weenkahrscheem organisazijas un teesaschanas formām, buhtu peemehrotas pehz eespehjas ahtrai leetu ismekleschanai. Schahdas teesas, atweeglojot augstakās peekritibas teesu eestahdes, reisā ar to atweeglina apsuhdseto stahwokli un pamasina fiska isdewumus, jo buhdamas, atteezibā us isdarito noseegumu, weeteja rakstura eestahdes, tās nowehrsch nepeezeeschamibu suhtit apwainotos un leezineekus us leelakeem attahumeem. Teesajot us weetas, ar augstakām teesu eestahdem neespehjamu ahtrum, schahdām teesam ir leela audsinoscha nosihme. Pehz likumdeweja domām tahdai teesai wajadseja buht pulka teesai. Preeksch wisem militarteesam peekritigeem noseedsigeem nodarijumeem, sods par kureem pahrsneeds pulka teesas usleekamo sodu robeschas, kara

resorā nodibinatas kara teesas. — b) Neatkarigi no wisa ta, kara likumdoschana, noteizot teesas waras robeschas, neaprobeshojas weenigi ar noseeguma un soda smaguma pasihmem, bet nem wehrā ari noseedsigā nodarijuma juridiskās ihpaschibas. Tā, peem.: karawihru isdaritee walsts noseegumi peekriht kara teesam, ihpaschām kara teesam waj ari augstakai kara kriminalteesai (1182. p.) — c) Beidsot, swarigu lomu militarteesu organisazijā spehlē pee atbildibas sauzamo personu peederiba pee sinamām kategorijām waj karaspehka inspektoreem. Kareiwji peekriht kā pulka, tā ari kara apgabalteesai, wirtsneeki un kara eeredni tikai kara teesai, bet augschā minetās amatpersonas par deenesta noseegumeem — tikai augstakai kara kriminalteesai (1277. p.).

2) Pehz ispildamām teesas funkcijām militarteesas sadalas: militarteesās, kuras pehz buhtibas ischkir jautajumu par wainigumu, t. t. isteesajoschās, un militarteesās, kuras peedalas tikai eepreekschejā, lihds nodoschanai teesai, leetas ismekleschanas prozedurā. Iepreekschejā ismekleschana konzentrejas kara ismekleschanas teesnescha rokās un suhdsibu ischkirschanai par pehdejo darbibu, kā ari schihs darbibas kontrolei pilnwarota kara teesa, kura atteezigos jautajumus isschkir ribzibas sehdē.

3) Sawstarpejo atteezibu un kompetenzes siņā militarteesas sadalas: pirmās instanzen teesas — pehz leetas buhtibas: pulka, kara un augstakās kara kriminalteesas, un otrās — kasazijas instanzen teesas: kara wirsteesa. Sinamos gadijumos kara teesa war buht kā apelazijas (pehz buhtibas) instanze pulka, teesam. Augstakās kara kriminalteesas spreedumu kasazija neeksistē (1277¹² p.).

4) Atkaribā no likuma, ar kuru militarteesas pilnwarotas us sawām teesas funkcijām, kā ari no scho teesu sastahdischanas kahrtibas, militarteesas sadalas: 1) parastās, 2) ihpaschās un 3) ahrkahrtejās teesās. Sem parastām militarteesam jasaprot tahdas, kuru kompetenze un darbiba noteiktas wispahrejā likuma kahrtibā. Tahdas ir muhsu pulka, kara, augstakā kara kriminal- un kara wirsteesas, bet kara laikā kara darbibas rajonā — pulka, etap. un frontes teesa. Scho normalā tipa militarteesu darbibas sferā, kā isnehmums no wispahrejās teesaschanas kahrtibas, teek radita ihpascha atsewischķu kriminalleetu isteesaschanas kahrtiba. Pehz K. T. likuma, tahdā, isnehmuma weida kahrtibā zaurskatamas leetas par noseegumeem un pahrkahpumeem daschadās kara administratiwās pahrwaldes nosarēs (1219.—1260. p. p.); leetas par karateesu resoru amatpersonu deenestu pahrkahpumeem (1209.—1218. p. p.) maisitas — militar un wispahrejo teesu peekritibas leetas (1261.—1268. p. p.); par preses likumu pahrkahpschanu (1274.—1277.); leetas, kuras isteesajamas ar garigā resora peedalischanos (1157.—1180. p. p.). Ihpaschas militarteesas atschķiras no parastām ar to, ka wiņu kompetenzi nosaka ne wispahrejee likumu noteikumi, bet ihpaschas augstakās waras pawehles. Sastahdas schihs teesas atsewischķu kara teesu weidā walsts noseegumu leetu zaurskatischanai (1182. p.) Ahrkahrtejās militarteesas, kahdas pasihst muhsu karakriminalprozess, ir tās paschas militarteesas, bet darbojas tikai us noteikumu par karastahwokli pamata. Kā ahrkahrtejo militarteesu weids; usskatamas meera laikā karastahwokli issludinatos apgabālos un kara laikā pehz „Pagaidu nolikuma par Latwijās kara teesam“, formejamās kara lauka teesas. Pehdejo teesneschu sastahws atschķiras ar to, ka wiņā neetilpst obligatoriskais juridiskais elements („Pag. nolik. par Latw. kara teesam“ no 12. septembra 1919. g.).

I. Parastās militarteesas.

3. Par paraso militarteesu organizāciju un kompetenci.

A.) Pulka un etapa teesas; viņu organizācija un kompetence.

Skatot zauri kara teesu likumā projektu sewischkā komisijā 1864. g. viņa sastahditaji apstahjās pee domam par nepezeeschamibu radot kara resorā weetejās teesas ar semako peekritibu, lihdsigas meerteesam wispahrejā kriminalresorā. Pee tam tika uswehrts, ka karawihru sabeedrisko stahwokli un dsihwes apstahklus newar un nedrihkst peelihdsinat wispahrejeem dsihwes apstahkleem, jo tikai militarā dsihwē pastahw no weenas puses apakschneeku beseeruņu paklausiba preekschneekam, no otras — pastahwigā, neatlaidigā un stingrā preekschneeka usraudsiba neween par apakschneeka deenesta ispildischanu, bet ari par viņu tikumibu un dsihwes weidu. Schis apstahklis pehz komisijas domam issauz nepezeeschamibu kara resorā peeschķirt teesibas isschķirt sinamas kriminalleetas wainigo teescheem preekschneekem, kuru rokās konzentrejama ne tikween disziplinarā wara, bet ari atteezibā uz masswarigeem noseegumeem un pahrkaphumeem, sods par kureem pahrsneeds administratiwo sodu robeschas, ari teesas wara. Us schi pamata kara teesu likuma projekta sastahditaji peeskaitijuschi wisus kareiwju noseegumus un pahrkaphumus, sods par kureem naw saweenots ar nodoschanu disziplinarās daļās waj zitu wehl smagaku weidu, — isteasajameem „disziplinarās, jeb pareisaki laboschanas teesās, kuras naw atdalamas no, karaspehkā meerteesnescha peenahkumu ispildoschā preekschneeka administratiwās waras.“ Tahdas teesas tika raditas sem pulka, brigades, bataljona u. t. t. teesu nosaukuma pee tām eerindu waj ahrrindu karaspehka daļam, kuru preekschneeki bauda pulka komandeera teesibas. Wiņu sastahwā eetipst preekschsehdetajs un diwi lozekļi, kuras nosihmē daļas komandeers. Pulka teesu kompetenci noteiza: 1) personigā peekritiba un 2) soda apmehrs. Pee kara teesu likuma zaurlukoschanas 1882. gadā, pulka justizijas robeschas tika eewehrojami paplaschinatas un tagad, saskaņā ar wehlak isdoteem K. T. L. papildinajumeem, pulka teesam peekriht leetas par kareiwju noseegumeem un pahrkaphumeem, kuri saweenoti ar pahrmahzibas sodeem, eeslehdots wisus terminus nodoschanai disziplinarās daļās (252. p.). Par tahdas paplaschinaschanas pamatojumu pahrlukoschanas komisijas lozekļem noderejusi nepezeeschamiba sasneegt eespehjami leelako ahtrumu tahdu militaru noseeguma isteasaschanā, kuri pehz viņu nosihmes militarā dsihwē ieņem pirmwarigu weetu, bet tai paschā laikā ir weenkahrschi pehz ar viņu sastahwu saweenoteem apstahkleem. Schahdu leetu isteasaschanai, samehrigi ar to raschanos, pee karaspehka daļam, wajadseja pehz komisijas lozekļu domam labwehligi atsauktees us deenesta intereschu aissargaschanu un reisē ar to atrihwot kara apgabalteesas no eewehrojama wairuma, no juridiskā redses weedokļa, masswarigu un weenkahrschu leetu. Pehz viņu domam par nopeetnu kawekli tahdai waras robeschu paplaschinaschanai newareja usskatit pat „ne wisai apmeerinoscho pulka teesu stahwokli“, jo reisē ar pulka teesu juridikzijas paplaschinaschanu tika sperti atteezigi soļi, lai uslabotu leetu zaurskatischanas un isschķirschanas kahrtibu pulka teesās, un, kas pats galwenais, wisi pehz sawas nosihmes militarā dsihwē swarigakee noseegumi, kaut ari saweenotee ar nodoschanu disziplinarās daļās, tika isņemti no pulka teesu peekritibas. Par tahdeem, no pulka teesu peekritibas izņemteem no-

seegumeem un pahrkaphumeem, israhdijs: preekschneeka apwainoschana wahrds, wehstulē waj ar nepeeklahjigeem darbeem, preekschneeka issaukschana us diwkauju, siteens, eerotscha pazelschana, preekschneeka pawehles neispildischana, patwajiga aiseeschana no posteņa, amatpersonam ustizetās mantas sahdriba, bojaschana waj isnihzinaschana, apakschneeka daisischana, kurneschana, weenoschanās ar noluhku pretotees preekschneezibai, meesas bojaschana waj blehdiba ar noluhku atswabinatees no kara deenesta, sewis sakropļoschana ar to paschu noluhku, pilnigi nepamatotu suhdsibu eesneegschana par preekschneezibu, apakschneeka sischana no preekschneeka puses un isschķehrdeschana lihds 150 rubleem (253. p. un „Noteikumi par daschu kara teesu likumu pahrgrosischanu“ no 31. marta 1920. g. 1. pants). Neatkarigi no wisa ta, kara teesu likuma projekta sastahditaji nebij atraduschi par eespehjamu ziwilpersonu teesaschanu pulka teesās, neskatotees us viņu peedalischanos kopigi ar kareiwjeem noseegumos waj pahrkaphumos, kuri wehrsti us disziplinas waj kara deenesta noteikumu pahrkaphschanu, tāpat ari, ja tee naw saweenoti ar mineto pahrkaphumu („Noteik. par daschu kara teesu lik. pahrgrosischanu“ no 31. marta 1920. g. 1. panta 2. un 3. punkti). Ziwilpersonu nodoschanas neespehjaimibu pulka teesam schinīs gadijumos — likumprojekta sastahditaji redseja eeksch tam, ka: „pee leetu isteasaschanas pulka teesās ne teek peelaista apsuhdsetā aistahweschanās zaur pilnwaroteem, ne teesibas eesneegt apelazijas atsauksmi waj kasazijas suhdsibu; nepastahwot padotibas atteezibam starp priwatu personu un kara preekschneeku, kā ari eewehrojot to, ka no karawihreem wirneeki isņemti no pulka teesu kompetences, naw pamata atņemt priwat personam tās garantijas teesā, kuras wispahrejais likums tām peeschķir sewis aistahweschanai pret nepareiseem apwainojumeem. Reisē ar to, ta pati komisija atrada, ka pulka teesu isschķirschanai newar atstahst wisas leetas par masswarigeem noseegumeem, ar kureem saweenota naudas atlihdsiba, sakarā ar kuru beeschi ween rōdas peeteekoschi sareshģiti jautajumi un, saudejumu atlihdsibu, jautajumi, kuru isschķirschana prasa neween kriminalo, bet ari ziwillikumu sinaschanu. Eewehrojot to, ka pulka teesu sastahws komplektejas weenigi no wirsneekem un ka pee leetu isteasaschanas pulka teesās nepeedalas prokuraturas preekschstahwji, no kureem pehz viņu spezialitates waretu sagaidit pareisus un leederigus aisrahdijumus atteezibā us schaubigeem kriminal-ziwila rakstura gadijumeem, atrasts par nepezeeschamu swarigakās schahda rakstura leetas isņemti no pulka teesu kompetences, nododot viņu isschķirschanu kara apgabalteesam. Ka sekas no tam radits likuma noteikums, pehz kura, saskaņā ar Latwijā peņemteem pahrgrosijumeem no pulka teesu kompetences teek isņemtas leetas par kareiwjeem: a) kad lihds ar apsuhdsibu noseegumā waj pahrkaphumā eesneegta prasiba, augstaka par tuhkstosch peezi simti rubleem, kā zaur scho noseegumu nodarito skahdes waj saudejumu allihdsiba, waj b) kad par noseegumu waj pahrkaphumu sodu likumos noteikts naudas sods, augstaks par tuhkstosch peezi simti rubleem. Bes tam no pulka teesu kompetences isslehdsamās leetas par noseegumeem, par kureem 1903. g. sodu likumos noteikta eeslodsischana zee-toksnī us laiku ilgaku par gadu. (Noteik. par daschu kara teesu lik. pahrgrosischanu“ no 31. marta 1920. g. 1. panta 4., 5. un 6. punkti).

Tahdā weidā noteikti pulka teesu istirsaschanas preekschmeti meera laikā. Kara laikā kara darbības rajona pulka teesas sastahdas tahdā pat kahrtibā kā meera laikā. Bes tam, pehz wajadsibas, pee

etapu rajonu preekschneeku pahrwaldem un etapu komandeereem, aismugures rajonā — us kara satiksmes preekschneeka, waj, karaspehka rajonā, us armijas shtaba etapu-saimneezibas daļas preekschneeka rihkojumeem nodibinamas etapu teesas (1284.p.) Augschā minetās personas eezel ari etapu teesu preekschsehdetajus un lozehļus (1286. p.). Pulka un etapu teesam peekriht neween kareiwji un wisas pee karaspehka peederigās personas, gadijumos kad tās isdarijuschas noseegumus waj pahrkaphumus, par kureem kā augstakais sods paredseta nodoschana disziplinarās daļās, bet ari ziwilpersonas kara stahwokli issludinatos apgabalos un no armijas eepemto eenaidneeka apgabalu eedsihwotaji, kad tee kopigi ar kareiwjeem waj pee armijas peederigām personam isdarijusi pulka teesai peekritigos noseegumus waj pahrkaphumus; tāpat schim teesam peekriht kareiwji kara guhstekņi. (1329. p.) Aisrahdijsims sche us ziwilpersonu peekritibu pulka un etapa teesam jaspot, kā ta wispahrejā pamatnolikuma atzelschana, pehz kura no pulka teesu kompetenzes isslehdasamas wisas leetas, kurās kopigi ar kareiwjeem noseegumā peedalijuschās ari ziwilpersonas un nododamas kara teesas isschķirschanai, — bet ne kā 1262. p. pahrgrosischana, kurā noteiz, ka* ziwilpersonas nododamas militarteesam tikai tanis gadijumos, kad tās kopigi ar karawihreem peedalijuschās noseegumos un pahrkaphumos, kuri wehrsti pret disziplinu waj kara deenesta noteikumeem.

No pulka un etapa teesu kompetenzes teek islehtas: wisas leetas par noseegumeem waj pahrkaphumeem, kurus isdarijuschi atswabinatee (отставные) wirsneeki, ziwileeredņi, to starpā atrodoschees atswabinajumā, personas, kuras sastahw walsts deenesta kategorijās, waj kurām tahdas peeschķirtas us weetas ispildischanas pamata, wirsneeka un eeredņa weetas ispilditaji, kristigo tizibu garidsneeki un pee armijas sastahwoschee ahrsemju wirsneeki (1330 p.).

Is Latwijas kara likumdoschanas wehl jaatsihmē „Pagaidu nolikuma par Latwijas kara teesam“ no 12. septembra 1919. gada us pulka un etapa teesam atteezochais 2. pants, kursch nosaka kā: „Pulka un etapu teesas patur parasto kompetenzi, kahdi noteikta Kreewijas kara noteikumu 24. grahamatā“.

B) Latwijas kara teesa; frontes un kara teesas sekzijas; wiņu organisazija un kompetenze.

Saskaņā ar spehkā esoscho „Noteikumu par Latwijas kara teesam“ (12. sept. 1919. g. 3. p.): „Latwijas kara teesa darbojas wišā Latwijas walsi us teem pamateem un patur to kompetenzi, kahdi noteikti kara apgabalteesam.“

Latwijas frontes kara teesa darbojas us teem pamateem un patur to kompetenzi, kahdi noteikti kara darbības rajonā korpusa teesam.

Bes tam, ar „Rihkojumu par Latwijas kara teesu“ (no 23. sept. 1919. g. 1. p.) noteikts, ka: „Latwijas kara teesai peekriht wisas leetas, kuras pamatojotees us pagaidu nolikumu par Latwijas kara teesam, isspreeschamas schini teesā un Latwijas frontes kara teesā.“

Militarteesa, kura pehz sawas uzbuhwes pamatprinzipeeem tuwojas wispahrejām kriminalteesam, ir Latwijas kara teesa, kuras darbības sferā eetilpst wisa Latwijas republikas teritorija. Sastahw wiņa no pastahwigeem un pagaidu lozekļeem un weena substituta. Pirmejo skaitu noteiz shtati, turpretim pagaidu lozekļus un substitutus eezel no karaspehka daļam us karaspehka inspektora siņojumu. Normalas teesas sehdes sastahwā eezet weens pastahwigais lo-

zeklis — preekschsehdetajs un tschetri pagaidu lozekļi — teesneschi. Kara kriminalleetu isteesascdanai weetas, kurās atrodas tahlak no pastahwigās Latwijas kara teesas atraschanās weetas sastahdas periodiskas kara teesas (kara teesas sesijas), kuru normalais sastahws tahds pats kā kara teesā, bet pagaidu lozekļus un substitutus eezel diwisijas komandeers. Kara laikā, lihds ar mobilisazijas issludinaschanu us armijas wirspawehlneeka pawehli nodibinama frontes teesa weena pastahwiga lozekļa — preekschsehdetaja un diwu, diwisijas komandeera eezeltu, pagaidu lozekļu sastahwā. Lihdsigas teesas nodibina nogreestu zee-tokschnu komendantu un eelenktu garnisonu waj karaspehka nodaju preekschneeki.

Latwijas kara teesai peekriht leetas:

1) par wirsneekem, kara eeredņeem, kandidateem us kara eeredņu amateem un wiņeem pehz deenesta stahwokļa peelihsdinatām personam;

2) par kareiwjeem un instruktoreem — dehl noseegumeem un pahrkaphumeem, kuri paredseti kara sodu likuma (Kara likumu kopojuuma XXII. grahamatas) sekoschos pantos 97., 99., 101.c., 105., 108., 111., 154¹, 161¹, 172., 186. un 232., (ja papemtas, peesawinatās waj isschķehrdetās mantas wehrtiba pahrsneeds simts peezdesmit rubļus), tāpat ari dehl wiseem noseegumeem, kuri saistiti ar wisu waj sewischķu, personigi un pehz kahrtas peeschķirtu teesibu un preekschrozibu saudeschanu, kā ari ziteem wehl smagakeem sodeem;

3) wispahrigi par personam, kuras teesajamas kara teesā dehl noseegumeem nn pahrkaphumeem, kuri atteezas us disziplinas un kara deenesta likumu pahrkaphschanu, kad schini pahrkaphschanā lihds ar karawihreem ņehmuschas dalibu ari ziwilpersonas;

4) par wiseem kareiwjeem un instruktoreem, ja lihds ar apsuhsdibu eesneegta prasiba, augstaka par tuhkstosch peezi simti rubļeem; dehl saudejumu atlihsdibas, waj kad par noseegumu waj pahrkaphumu likumos noteikts naudas sods, augstaks par mineto sumu, un

5) kad par noseegumu 1903. g. sodu likumā noteikta eeslodsischana zee-toksni us ilgaku laiku nekā gadu. (260. p. un „Noteikumi par daschu kara teesu likumu pahrgrosischanu“ no 31. marta 1920. g. 2. pants.)

Bes tam L. kara teesai peekriht: leetas, kuras eenahk no pulka teesam dehl pulka komandeeru neppeekrischanas pulka teesas spreedumam, kā ari zaur noseegumu saudejumu zee-tuscho priwatpersonu atsauksmes un blakus suhsdibas, un 2) suhsdibas par ismekleschanas darbibu, prokurora preekschlikumi, kā ari kara preekschneeku un ismekleschanas teesneschu preekschāstahdijumu atteezibā us eepreekschejo ismekleschanu (261. p.). Kara laikā kara darbības rojonā Latwijas frontes teesai peekriht leetas par noseegumeem un pahrkaphumeem, kurus isdarijuschi kareiwji, pee karaspehka peederigas personas, ziwilpersonas, kara guhstekņi un armijas eepemto eenaidneeka apgabalu eedsihwotaji, isņemot pulka un etapa teesam peekritigās leetas (1335. p.). Ziwilpersonu peekritiba L. kara teesai, bes jau minetā lihdsdalibas gadijuma kopigi ar karawihreem tahdā noseegumā waj pahrkaphumā, kas atteezas us disziplinas waj kara deenesta likumu pahrkaphschanu, isplatas us teem ari us „Noteikums par kara stahwokli“ norahdito nosazijumu pamata.

C) Kara wirsteesa. Viņas organisazija un kompetenze.

Atteezibā us kara wirsteesu „Pagaidu nolikums par Latwijas kara teesam“ (no 12. sept. 1919. g. 4.

pants) nosaka, ka: „Latvijas kara wirsteesa ir kasazijas instanze un pahrsin wisas leetas, kuras pehz Kreewijas kara noteikumu 24. grahmatas peekrita galwenai kara teesai.“

Latvijas kara wirsteesa ir augstakā kasazijas teesa, kura zaurluhko teesu spreedumus, pamatojotes us suhdsibam par teesaschanas formu un zere-moniju neewehroschanu, kā ari par nepareizu likuma peemehroschanu. Wiņa, neisschķirot leetas pehz buhtibas par apsuhdsetā wainigumu waj newainibu, gahdā par to, lai tiktū usturets spehkā pastahwoschais likums un lai militarlikums wiņu weenadi is-pilditu. (1. un 4. p. p.) Kara wirsteesa sastahdas no schtatos noteikteem preekschsehdetaja un diweem pastahwigeem lozekļeem un diweem pagaidu lozek-

ļeem, kurus us apsardsibas ministra preekschāstahdi-jumu eezel augstakā walsts wara (53.—55. p. p.). Kara wirsteesai peekriht: 1) leetas, kuras eesneegtas kasazijas suhdsibu waj protestu kāhtibā; 2) leetas par blakus suhdsibam un protesteem; 3) leetas us lihgumu un preekschāstahdijumu pamata par likumigā spehkā nahkuschu spreedumu zaurluhkoschanu jaun-atklahjuschos apstahkļu dehļ; 4) leetas par nodo-schanu teesai likumā norahditos gadījumos; 5) li-kumdoschanas jautajumu apspreeschana atteezibā us mltlarteesam un likumeem par sodeem un sodi-schanu, un 6) leetas par karateesu resorā sastahwoscho personu sodischanu disziplinarā kāhtā (1023. p.).

(Turpmak wehl.)

Pulkv.-leitn. Cepliša.

Rezerves virsnieku sagatavošana.

Sakarā ar acumirkliġo virsnieku rezerves kor-pusa organizēšanas projekta izstrādašanu kara pa-domē, viņa apmācību un dienesta gaitu, turu par ļoti svarīgu izteikt savu uzskatu šinī tik visai svarīgā jautājumā.

Jau ne vienu reiz vien esam aizrādījuši mūsu armijas laikraksta slejās uz to svarīgo apstākli, ka no mūsu apsardzības ministrijas pieņemtais vispāreġais kara klausības princips uzliek viņai par pienākumu rūpēties par kārtīgu un pēc iespējas pilnīgu armijas organizēšanu.

Pats par sevi saprotams, ka virsnieku rezerves korpusa organizēšanas jautājums jāpieskaita pie galveniem jautājumiem, kuri stāv sakarā ar armijas rezerves organizēšanu. Mēs esam aizrādījuši uz to apstākli, ka mums pee virsnieku rezerves korpusa organizēšanas vajaga pilnīgi atteikties no krievu virsnieku rezerves korpusa organizēšanas sistēmas un principiem, jo lielā Eiropas kara piedzīvojumi ir pietiekošā mērā pierādījuši, ka krievu virsnieku rezerves korpuss nav stāvejis savu uzdevumu augstumos, nemaz nerunājot par viņa moralisko labumu un nodēribu kaujās, bet taisnī viņa nepietiekošās teoretiskas un praktiskas apmācības dēļ, kas atstāja ļoti lielu negatīvu iespaidu kā uz jaunmobilizēto, tā ari uz rezerves kareivju apmācību. Cik zināms, ari Vakarēiropas, p. p. Vācijas, armijās nav bijis labāks stāvoklis, jo ja tikai palasam ievērojamāko kara autoritatu darbus, p. p. Balka, Bernardi, Freitagā fon Lorinhofa u. t. t., kā ari tekošo kara literatūru, tad pastāvīgi varam redzēt aizrādījumus par nepietiekošu teoretisku un galv. kārtām praktisku kaujas gatavību, kā ari par speciāla kareiviska gara trūkumu, ar kādu vienmēr ir bijis slavens vācu armijas virsnieku sastāvs.

Galvenās grūtības pie šā jautājuma galīgas atrisinašanas pastāv, pirmkārt, tāda virsnieku rezerves korpusa vajadzībā, kurš skaita ziņā apmierinātu prasību pēc virsniekiem kara laikā un bez tam vēl paliktu zināms virsnieku skaits priekš vakanto vietu ieņemšanas kaujas laikā un, otrkārt, lai virsnieku rezerves korpuss stāvētu šā laikā kara prasību augstumos.

Grūti ir saskaņot šādas gluži pretejas prasības — daudzumu un labumu un kur gan lai ņem tādu rezervi, kura saskaņētu ar šīm prasībām, jo divu gadu laikā mums ir jārada tāds priekšnieks, kurš pamatīgi zinātu un saprastu kareivja dvēseli (it sevišķi uz šo mēs gribam griest vērību), kurš, pazīdams kareivi, nopietnā brīdī varētu izsaukt viņu un izlietot visu viņa moraliski-kareivisko spēku.

Mēs nedrīkstam aizmirst, ka kara operācijām attīstoties galvenais virsnieku skaits sastādīsies no

rezerves virsniekiem un visas atbildīgākās vietas, sākot no rotas komandiera un augstāk, ieņem tikai rezerves virsnieki.

Tā tad ir vajadzīgs, lai rezerves virsnieku apmācība un audzinašana būtu vienāda un lai karaspēka daļas caur šo neatšķirtos viena no otras.

Bet kur gan lai atrodam to avotu, no kura armija varētu smelt sev vajadzīgo rezerves virsnieku skaitu. Saprotams, ka tas ir jāņem no pašas armijas, no kareivju skaita, kuriem ir pilnīga izglītība. No šā pašā avota ari vācu armija ir smēlusi sev vajadzīgo rezerves virsnieku skaitu, kurš neskatoties uz dažiem trūkumiem, kā nepietiekošām teoretiskām zināšanām, ir vienmēr stāvejis uz augstas pakāpes.

Bet vaj būtu iespējams mūsu virsnieku rezerves korpusu organizēt uz tiem pašiem pamatiem, uz kādiem Vācija ir organizējusi savu virsnieku rezerves korpusu? Nav šaubu, ka tas mums iespējams, jo Latvija, izglītotu cilvēku ziņā ieņem gandrīz pirmo vietu Eiropā.

Bet pie kādas sistēmas un kārtības tad nu būtu jāpieturas, lai divos obligatoriskos kara klausības gados varētu no jauna cilvēka iztaisīt kārtīgu virsnieku, kurš kara laikā ne tikai būtu spējīgs ieņemt jaunākā virsnieka vietu, bet ari rotas, eskadrona un batarejas komandieru vietu, skatoties pēc viņa dienesta veida.

Lai noskaidrotu šo jautājumu, apskatīsim praktiskus piemērus no vācu, franču, bet it sevišķi Bulgārijas armijas, kura ir devusi oriģinēlu piemēru šā jautājuma atrisinašanai pozitīvā nozīmē. Šie Bulgārijas armijas dati, kuri ir pamatoti uz ilggadejiem piedzīvojumiem, ir sevišķi interesanti priekš mums.

Šo jautājumu tad mēs ari apskatīsim nākošā nodaļā.

II. nodaļa.

Vācu armijas virsnieku rezerves korpuss no 1914.—1918. g. sastahdijās no viengadejē brīvprātīgo rezerves un no virsdienesta laikā apakšvirsniekiem. No visiem viengadejiem brīvprātīgiem, kuri tika pieņemti dienestā kopā ar kārtīgiem jauniesaucamiem katrā gada 1. oktobrī, tika 1. februārī, t. i., pēc pirmās 4 mēnešu apmācības, no daļas komandiera izlasiti labākie.

Šie izlasītie brīvprātīgie tika sadaliti sevišķās komandās un apmācīti no sevišķi priekš tam ieceltiem virsniekiem-instruktoriem. Pēc desmit mēnešu nokalpošanas, viņi tika pārbaudīti, pēc kam, pārbaudījumu izturejušiem, tika piešķirta apakšvirsnieka dienesta pakāpe un vēlāk pieskaitīti pie virsdienesta laikā apakšvirsniekiem.

Pēc vispāreġa laikā, t. i., viena gada nokalpoša-

nas, tie brīvprātīgie, kuri tika atzīti par virsnieka dienesta pakāpes cienīgiem, tika teoretiski un praktiski pārbaudīti no sevišķas komisijas. Šos pārbaudījumus izturušiem tika piešķirta rezerves virsnieka dienesta pakāpe, pēc kam viņi tika ieskaitīti rezervē kā kandidāti uz rezerves virsnieka dienestu.

Pirmā pēc apmācības periodā, savā daļā un pēc sava dienesta veida, kandidats izpildīja apakšvirsnieka pienākumus, bez tam vienu daļu laika, no šā apmācības perioda, zem atsevišķa virsnieka uzraudzības, viņš ziedoja priekš teoretiskas un praktiskas virsnieku pienākuma izmācīšanās.

Otrā pēc apmācības periodā, kurš janodien savā daļā, kandidats izpildīja jau speciēli virsnieka pienākumus zem atsevišķi nozīmēta virsnieka kontroles. Pēc apmācības perioda beigām, daļas komandiers, pamatojoties uz faktiskā dienestā un apmācības periodos novēroto, dod savu atsauksmi un stāda priekšā dēļ rezerves leitnanta dienesta pakāpes piešķiršanas.

Augšminētā brīvprātīgo sagatavošana par rezerves leitnantiem norāda uz sevišķi uzmanīgu brīvprātīgo izlasi priekš šās dienesta pakāpes. Un taisni iekš šās izlases tad arī slēpjas to augsti individuēlo īpašību cēlons, kādu vācu armijas rezerves korpasa virsnieki izrādīja 1914.—18. g. karā. Kas attiecas uz Vācijas virsnieku rezerves korpasa organizēšanu acimirkli, tad šini ziņā vācu kara ministrija nekādus jaunus līdzekļus neizlieto, jo priekš viņas Versaļas miera līgumā noteiktās 100,000 lielās armijas jau ir pietiekošs skaits rezerves virsnieku.

Francija.

Francijas kara likumi, kuri attiecas uz rezerves virsnieku sagatavošanas kārtību priekš 1914—18. g. kara, savos pamatos ļoti saietas ar Vācijas likumiem. Ari pēc Francijas likumiem rezerves virsnieki tika sagatavoti no viena gada brīvprātīgiem un no apakšvirsniekiem.

Pēc Francijas likumiem visi apakšvirsnieki, kuri nokalpojuši armijā ne mazak, kā trīs gadi, kā arī visi virsdienesta laika apakšvirsnieki, kuri tekošā gadā tiek atvaļināti rezervē, tiek stādīti priekšā sevišķi nozīmētai komisijai, kura tiek ietelta no daļas komandiera un sastāv no tās pašas daļas virsniekiem. Ši komisija tad izlasa no visa apakšvirsnieku sastāva tos, kuri pēc sava moraliskā labuma un vispārejas kara izglītības tiek atzīti par rezerves virsnieka dienesta pakāpes cienīgiem.

Pēc tam šiem no komisijas izlasītiem, pēc kandidātu saraksta apstiprināšanas no divīzijas priekšnieka, tiek dota iespēja tūlī, pēc ieskaitīšanas armijas rezervē, pirmā gadā nokalpot pēc dienesta apmācību.

Kas attiecas uz viena gada brīvprātīgiem, tad Francijas kara likumos ir paredzēta tāda pat kārtība kā Vācijā, t. i. pirmā apmācības perioda nokalpošana kopā ar visiem jauniesauktiem, tad atsevišķu brīvprātīgo komandas organizēšana, tad ta pate apmācība pēc programam, sastādītām ar sevišķu nolūku, lai varetu 8 mēnešos samācīties un nolikt eksamenu rezerves virsnieka dienesta pakāpes iegūšanai un beidzot ta pate apakšvirsnieka dienesta pakāpes piešķiršana pirms atvaļināšanas rezervē.

Kā jau zinams, Francijas armijā visiem, kuri ieskaitīti kandidatos uz rezerves virsnieka dienesta pakāpi, obligatoriski janokalpo 3 pēc apmācības periodi sešu gadu laikā, t. i. par savu sabūšanas laiku rezervē un bez tam tanīs daļās, kurās tie dienejuši savu istā dienesta laiku.

Pēc pirmā pēc apmācības perioda, kandidātus otrreiz pārbaudīja un galīgi nolēma, kuram no viņiem var piešķirt rezerves virsnieka dienesta pakāpi.

Tos, kurus tadā kārtā atrada par rezerves virsnieka dienesta pakāpes cienīgiem, pirms atvaļināšanas

rezervē paaugstināja par apakšvirsniekiem un otro pēc apmācības periodu tiem atļāva nokalpot pēc gada.

Otrā un trešā pēc apmācības periodu programma caurmērā līdzīgas un pastāveja iekš jaunako virsnieku pienākumu iemācīšanās.

Pēc trešā pēc apmācības perioda nokalpošanas kandidātu zināšanas pārbaudīja sevišķos eksamenos pie speciēlas komisijas. Pamatojoties uz eksamenā dabūtiem numuriem un iepriekšējo atestāciju datiem, daļas komandiers, pēc trešā pēc apmācības perioda nobeigšanas sastādīja kandidātu sarakstu par paaugstinājamiem rezerves leitnantiem.

Glūži tāpat kā vācu kara likumos, ta arī franču, bij paredzēta nekavejoša un vienlīdzīga rezerves virsnieku sadalīšana pa karaspēka daļām.

Kā jau minejām, ar šo nolūku tad arī visi rezerves virsnieki vēl miera laikā tika izdalīti pa karaspēka daļām.

Francija šo likumu ziņā ir gājusi tālak, ka Vācijā, uzliekot daļu priekšniekiem par pienākumu rūpēties par pastāvīgu sakaru nodibināšanu starp rezerves un tās daļas virsniekiem, kurā, pēc mobilizācijas izsludināšanas būs jakalpo kandidātiem.

Ievērojot to stingro teritorialo sistēmu kāda tika izvesta Francijā no 1872. g. līdz lielā Eiropas kara sākumam un tos noteikumus, ka katrs vareja nokalpot savus obligatoriskos kara klausības gadus tanī daļā, kura vistuvak atrodas viņa mājām, augšminētā sakaru nodibināšana pilnīgi tika panāktā.

Francijas likumu tipiskā iezīme vēl pastāv iekš tam, ka priekš tālakas apmācības tika dibinātas sevišķas skolas, kurās tika mācīti virsnieku dienesta pienākumi. Mācības gads skolās sakās 1. novembrī un beidzas nākošā gada 1. augustā. Mācības skolās notika vienreiz nedēļā, galv. kārtām, svētdienās. Ziemas mēneši tika izlietoti priekš teoretisko zināšanu iegūšanas. Vasaras mēnešos izdarīja ierindu dienesta apmācību, kā arī mazos apmēros izveda manevrus pēc lauku karaspēka likumu grāmatas noteikumiem. Der atzīmēt, ka vajadzīgo karaspēka daudzumu, iestādes un zirgus, kas vajadzīgs pēe manevru izvešanas, deva uz attiecīgu priekšnieku rīkojumu.

Par skolu priekšniekiem tika izvēlēti štāba virsnieki no vietejā garnizona. Tiem virsniekiem, kuriem bij jābrauc no apkārtnes uz pilsētu, tika izdotas apliecības braukšanai pēc kareivju tarifa.

Par šo skolu darbību, sākot no 1907.—1916. g. ļoti daudz ir sarakstīti Francijas laikrakstos. Ta viena pašā Parizē, priekš rezerves virsnieku apmācības, bija nodibinātas 15 skolas. Šīs skolas 1914.—18. g. kara laikā nodereja kā rezerve priekš tam skolām, kuras kara laikā tika nodibinātas priekš jaunu virsnieku sagatavošanas. Pa visu kara laiku skolu skaits sniedzās pie vairākiem desmitiem, no kurām tika izlaisti ar desmitiem tūkstošiem audzēkņu. No 1907.—16. g. presē sevišķi tika pastrīpota rezerves virsnieku tiekšanās pēc iespējas labāki izpildīt centrālo kara iestāžu gribu, kā arī lielais skaits gribētāju piedalīties mācībās. Bet neskatoties uz to, jautajums par virsnieku rezervi Francijā pat vēl līdz 1914.—18. g. karam, neskaitījās par izbeigtu un daudz autoritatīvas personas pastāveja uz šo jautājumu tālak virzīšanu. Francijas likumu negatīvā puse pastāv iekš pārmērigas rezerves attīstības, aiz kāda iemesla nav iespējams pastāvīgam armijas virsnieku sastāvam piedot vajadzīgo rezerves virsnieku skaitu. Ievērojot neilgi atpakaļ izdoto (1921. g. maijā) likumu par vispārejas kara klausības dienesta laika saīsināšanu uz vienu ar pus gadu, un caur to, armijas rezerves palielināšanos, var sākt domāt par jaunu soļu spēšanu Francijas virsnieku rezerves organizācijas lietā.

Tadā karta, apskatidami Vācijas un Francijas likumus par virsnieku rezerves organizēšanu redzam, ka 1) visur ir tikusi piegriesta vēriba, lai šīs rezerves tiktu noorganizētas pēc pašreizējām kara prasībām un laikmeta gara, 2) rezerve tiek sadalīta no brīvprātīgo kategorijām ar pilnu izglītību, 3) apmācībai un tālākai izglītošanai rezerves virsnieku zinībās ir nepārtraukts raksturs, cieši savienojot īsto dienesta laiku ar pēcapmācības dienestu, 4) galveno vēribu piegriež brīvprātīgā apmācībai īstā dienesta laikā, bet pēcapmācības dienesta laikā brīvprātīgais tikai papildinājas un atkārtoti iegūst zināšanas, 5) sistematiskais apmācības raksturs ir nodrošināts ar attiecīgām programām, 6) var novērot cenšanos panākt, lai virsnieks

pa savas atrašanās laiku rezervē pēc iespējas lietderīgāk izlietotu laiku un iegūtu pilnīgākas zināšanas.

Sevišķas ievēribas cienīgi ir no Francijas kara ministrijas nodibinātie speciēlie kursi priekš rezerves virsniekiem, kuros tie varetu paplašināties savās zinībās. Šo skolu darbība ir skaidri pierādījuse, ka izdotie no kara ministrijas likumi par virsnieku rezerves organizēšanu saskaņā ar tautas garu, uzskatu un dzīves veidu, dzīvos, attīstīsies tālāk un būs līdzeklis tālakai armijas attīstībai.

Tagad mums atliek vēl apskatīt virsnieku rezerves korpasa sagatavošanu Bulgārijas armijā.

(Turpmak vēl.)

Jahtneeku isluhkoschanas darbība.

(Sastādīts pehz A. Matkowska un Wasiljewa).

(Turpinājums.)

Israudses darbība pee sastapschanās ar eenaidneeku.

Israudses galvenais usdewums pee tahļās isluhkoschanas sastahw eenaidneeka usmekleschanā un, pa leelakai daļai, noskaidroschanā, waj pretneeks sinamā punktā jeb wirseenā ir, waj naw. Pirms mineto siņu eewahkschanas, israudsei buhs jasastopas ar pretnieka israudsem, pehz tam ar eenaidneeka apsardsības daļam un, beidsot, ar wiņa galweneem spehkeem. Pee usdewuma ispildischanas, eenaidneeka galweno spehku usmekleschanai un nowehroschanai ir galwenā wehrtība; tapehz israudsei jaisleeto wisi lihdsēkji, lai to sasneēgtu. Israudses usdewums — nodibinat sakarus ar pretneeku — jasaprot, kā wiņa galweno spehku usmekleschana un nowehroschana. Katrā gadijeenā, israudsei pirms wajadsigo nowehroschanas sakaru nodibinaschanas ar eenaidneeka galweneem spehkeem, peenahksees sastaptees ar neleelām pretneeka isluhkoschanas daļam, un, jo tuwaki israudse nahks pee eenaidneeka, jo beeschakas un neisbehgamakas buhs schahdas sadursmes. Ko lai dara israudse schahdos gadijeenos? Kreewu lauka reglaments (§ 92.) saka: ja israudse sastopas ar eenaidneeku tad, kad wiņa sawu usdewumu wehl naw ispildijuse, jeb usrahdito punktu sasneeguse, — israudsei jaiswairas no sadursmes ar pretneeku, un sadursme peelaischama tikai tahdā gadijeenā, ja ta ir weenigais lihdsēklis mehrķa sasneegschanai. Tahdā weidā apsehpta israudses darbība ir nostahdita pirmā weetā, bet newis kustības ahtrums, jeb wehleschanās nodarit pretneekam kahdus nebuht saudejumus. Starp zitu, wairōtes no sadursmem ar pretneeku, israudsei peenahksees wirsites lokweidigi un dažreis pat ismantot eenaidneeka apeeschanaī tahļakus sahņu zeļus, kas leelā mehrā apgruhtinās un pagarinās israudses zeļu, kā ari mehrķa sasneegschanu. Schis kreewu regl. noteikums atņem israudsei eespehju isnihzinat neleelas eenaidneeka israudses, jeb saņemt guhstā atsewischķus pretneeka jahtneekus, kuri wed siņojumus. Ja pirmais (iswairischanās no sadursmem) ir wehlams, lai apgruhtinatu eenaidneeka isluhkoschanas darbību, tad otrs (eenaidneeka isluhku guhstischanā) ir nesalihdsinami wehrtīgaks zaur to, ka tahdā weidā war eeguht swarigas, pareisas un noteiktas siņas par eenaidneeku. Teescham, neskatōtes us wispareisakām un sapratīgākām peedsihwojuscha israudses pr-ka rihzibam, wiņa siņojumi tomehr buhs leelakā jeb masakā mehrā nenoteikti. Turpretim, saguhsot eenaidneeka siņneschus, isnihzinot wiņa israudses, mehs waram eeguht sewischķi wehrtigas siņas, kā no

guhstekneem, tā ari no dokumenteem, kas atrasti pee scheem guhstekneem. Kā lai atsakas no schahdas eespehjamības? Pahrejee ahrrsemju lauku reglamenti scho jautajumu apskata citadi. Frantschu „Kawalerijas lauka darbības Wadonis“ (§ 12.) aisrahda, ka israudse no kaujas iswairas, isņemot gadijienus, kad wiņa war isnihzinat pretneeka israudsi un lihds ar to eeguht derigas siņas. Wahzu reglaments issakas wehl noteiktaki:

§ 125. „Beeschi ween, usbruhkot neleelām pretneeka daļam, war eeguht wajadsigās siņas.“

§ 118. „Sewischķi swariga nosihme ir, pehz eespehjas ahtrakai eenaidneeka kawalerijas isdshischanai no muhsu darbības joslas, un neapstihdama moraliska pahrswara eeguhschanai pahr pretneeka kawaleriju. Tapehz wisām kawalerijas daļam, israudses eeskaitot, jausbruhk eenaidneeka jahtneekem, kur ween tee parahditos, eewehrojot tikai to, zik schahds usbrukums ir peelaischams, pehz usdewuma un weetas apstahķleem. Ar mineteem usbrukumeem teek paahtrinata isluhkoschana, tahļaka operazijas atihstischanās un, leelā mehrā atweeglojas apsardsības deenests. —“

Tahdā kahrtā jautajumam, par israudschu aktiwo darbību ir ļoti dauds labwehlgu datu. Eenaidneeka israudschu isnihzinaschana padaris pretneeka isluhkoschanas darbību nekahrtīgu, pahrtrauktu un tahdā weidā apsehps muhsu karaspehka kustības. Bes tam, ar to paschu teek apdroschinata muhsu siņojumu pahrsuhtischanā, eewehrojot eenaidneeka jahtneeku skaitļa samasinaschanos starp muhsu israudsi un wiņu issuhtijuscho daļu. Eenaidneeka isluhku guhstischanai ir weenada nosihme, kā preeksch tahļam (strategiskām) israudsem, tā ari preeksch tuwām (taktiskām) israudsem. Eewehrojot leelo atahļumu starp strategisko israudsi un wiņu issuhtijuscho daļu, siņojumu wedeji buhs padoti leelakam riskam, nekā tuwās israudses; tapehz eenaidneeka isluhku guhstischanai tahļās israudses aismugurē tomehr buhtu leelaka nosihme. Wisos minetos gadijeenos, buhtu stingri jashķiro tahļo uu tuwo israudschu darbība. Eewehrojot strategisko israudschu leelo atahlinaschanos no sawejo karaspehka, schim israudsem buhs dauds riskantaki eelaistes sadursmēs ar pretneeku, jo pee sadursmes wiņas war zeest tik leelus saudejumus, ka wairs nebuhs spehjigas ispildit sawu usdewumu. — Tapehz strategiskai israudsei pee sastapschanās ar eenaidneeku sewischķi stingri janowehrtē wisas sadursmes warbuhtības un schaubigos gadijeenos (t. i. ja newar isnihzinat eenaidneeku bes leeleem saudejumeem) labi buhtu iswairites no sadursmes, apejot eenaid-

neeku, jeb noslehpjotees un palaischot to garam. Tahda nogaidischana, isdewigi ismekletâ punktâ, dod israudsei labakas isredses us sekmem, jo pat pee isdewigas sadursmes israudes aismugure nebuhs pilnigi nodroschinata; bet tahda nodroschinaschana ir eespehjama, isleekot tahlâs israudes aismugurê welsu tihklu tuwo israudschu. Siņojumu wedejam no tahlâs israudes peenahksees wirsitees pa apwidu, kas aisņemts no eenaidneeka, un pa neleeleem mescha zeliņeem, beeschi ween apejot pretneeku pat bes zeļa. Nemot wehrâ scho siņneschu gruhto un riskanto zeļu, buhtu wehlams, katru siņojumu nosuhtit ar 2 siņnescheem; bet schahds ļauschu patehriņsch samasinâs israudes kaujas un isluhkoschanas spehjas, tapehz tikai sewischķi swarigus siņojumus ir eespehjams nosuhtit ar 2 siņnescheem. Gadijeenos, kad israudes israudes pr-ks atrod par eespehjamu bes leelaka riska isnihzinat, jeb saguhtit pretneeka israudi, wiņam katrâ siņâ wajaga schai israudsei usbrukt. Eewehrojot wisu augschmineto, janahk pee slehdseena, ka pee sastapschanâs ar pretneeku, israudes usbruhk tam netikai isnehmuma gadijeenos, bet weenmehr, ja ir eespehjams isnihzinat jeb saguhtit sastapto pretneeku. Schahdas aktiwas darbības wajadsiba ir sewischķi japastriho, kâ leetderiga preeksch tuwâm israudsem. Wahzu armijas ģen.-leitn. fon Alten's sawâ grahmatâ „Kara mahkslas usdewumi“ aisrahda us israudes mahksligas iswairischanâs newehlamibu no sadursmes ar eenaidneeku.

„Pehz maneem eeskateem, israudes behgschana no sadursmem ar pretneeku padara nedroschu wiņas satiksmi ar pahrejo armiju, dodot pretneekam brihwu eespehju nowehrot muhsu karaspehka kolonas, un tapehz naw peemehrota kara darbības apstahkleem. Netikai sewischķos gadijeenos, waj laimigos apstahķļos muhsu kawalerišteem jausbruhk eenaidneekam; ne, — wiņeem ir pastahwigi jaapdraud eenaidneeka skrejoschâs nodalâs un weenmehr jabuht gataweem us labi aprehķinat treezeenu. Pawisam zitadu weidu peenems isluhkoschanas deenests, ja eenaidneeka preekschejâs daļas buhs apdraudetas no katra kruhma, jeb kalna; un, ja muhsu israudes, pateizotees sawam daudsumam, warês west maso karu ar pretneeku, noturot wiņu leelakâ attahķumâ no muhsu frontes. Laika patehriņsch schinîs gadijeenos pilnigi atmaksasees, un eerunas, ka muhsu kawalerija tahdos apstahķļos waretu tikt sakauta, naw pamatotas. Schahdas eerunas waretu rastees eepreeksch kaut kuras kaujas. Ja netiz uswarai, tad naw wajadsigs west karu. Bet ir no swara, lai schis noteikums netiktu ispildits burtiski. Katras sadursmes gala isnahkums atkarajas no daschadeem apstahķleem; tapehz buhtu neprahtiba, ja israudse ikreises, bes kahdas apstahķļu isschķiribas, usbruktu pretneekam.“ Ģen. f. Berngardi ari aisstahw israudschu aktiwo darbibu: „Israudsem weenmehr jadarbojas usbruhkot. No weenas puses, kad laiks negaida un kad israudsei naw zitas isejas apsargat, jeb isluhkot, kâ tikai padsenot eenaidneeka israudes. No otras — kâ lai prasa droshibu, noteiktibu un pahrgalwibu no kareiwjeem, kuri buhs eemahziti wisur tikai atkahptees eenaidneeka preekschâ, eelaischotees ar to kaujâ tikai peespeedus zeļâ.“ Ja israudes pr-ks nolehmis usbrukt pretneekam, wiņam wajaga ar sewischķu ruhpihu schim noluhkam ismantot weetas apstahķļus, laiku un nejauschibas prinzipu, saweenojot tos noslehtpâ un ahtrâ darbībā. Eenaidneeku, kursch nahk israudsei teeschi pretim, ir isdewigi sagaidit noslehtpâ weetâ: pee kam schis weetas iswehlei ir leela nosihme. Eenaidneekam, kursch stahw us weetas, wajadsigs peeeet, pehz eespehjas tuwaki un noslehtpaki. Isdarot treezeenu, jaattihsta wisleelakais ahtrums, zenscho-

tees aptwert pretneeku no wairakâm pusem, lai tahdâ zeļâ eeguhtu guhstekņus. Atkahpjoschos eenaidneeku naw eeteizams wajat wisai israudsei: no sahkuma wajaschanu isdara wisa israudse; bet nonahkot aisklahtâ weetâ (meschâ, grawâs), wajaschanu turpinat tikai ar dascheem jahtneekem, paschai israudsei nogreeschotees sahnus no peenemia wirseena, lai tahdâ zeļâ apslehtu sawu tahlako gahjeenu. Sateekotees nejauschi ar eenaidneeku, israudse nekawejoj isdara treezeenu, neskatotees us to, ja ari eenaidneeka daļas sastahws buhtu leelaks nekâ israudsei. Schahdos, gadijeenos droschsirdiba ir labakais lihdsekļis, saka frantschi. Sinams, ja schahda sadursme ir nowehrschama eenaidneekam nemanot, tad labaki ir no wiņas iswairitees. Ja israudse teek eelenkta, jeb usduras noslehtpai, leelakai eenaidneeka daļai un newar no kaujas iswairitees, jeb ari teek wajata no pretneeka pahrspehka, tad israudes pr-ks pasiņo wiseem kareiwjeem sapulzeschanâs weetu, atkahpschanâs wirseenu un pawehi israudsei iskliht us wisâm pusem. Gadijeenâ, ja pehzak tomehr wisai israudsei neisdosees salasitees noteiktâ weetâ — wehl atleek zeriba, ka atlikuschee karawihri, warbuht, ispildis usraudes usdewumu, jeb, masakais, pasiņos boga pr-kam par israudes likteni.

Sakaru nodibinaschana un wiņu ustureschana ar eenaidneeku.

Kad israudse ir nodibinajuse sakarus ar wiņai usdoteem eenaidneeka galweeneem spehkeem, tai ir jaruhpejas lai schee sakari netiktu pahrtraukti. Kreewu lauka regl. § 71. saka: kâ eenaidneeka galweno spehku nowehroschanas sakari, tâ ari nowehroschanai usdotais rajons israudsei japâhrsina tâ, lai wiņa kurâ katrâ laikâ kâ scho rajonu, tâ ari eenaidneeka nowehroschanu waretu nodot (ar atleezigeem paskaidrojumeem) wiņu pahrmainsochai israudsei. Wahzu lauka regl. § 128. saka: wisi kawalerijas preekschneeki un, zik nu tas nerunâ preti wiņu usdewumeem, israudschu preekschneeki ir atbildigi par to, lai wiņeem usdotee nowehroschanas sakari ar pretneeku nesustu ne deenu, neds nakti. Ari frantschu kawal. lauka darb. Wadonis p. 11. aisrahda, ka israudes pr-kam, nodibinajuscham sakarus ar eenaidneeku, schee sakari jaustura nepahrtraukti. Tâ tad wisos lauka reglamentos ir stingri un gandrihs weenadi aisrahdijumi par to, lai israudes usturetu nepahrtrauktus sakarus ar eenaidneeku; tikai wahzu regl. sche wehl peeweeno isteizeenu — „zik tas nerunâ preti wiņu usdewumeem.“ Schis wahzu regl. isteizeens buhtu netikai wehlams, bet pat nepeezeeschams, jo daudsreis israudes nesasneeds mehrķi — noteiktu punktu, jeb eenaidneeka galwenos spehkus, sewischķi kahjneekus — attaisnodamâs ar to, ka wiņam ir bijis jaseko sastaptem eenaidneeka eskadronem. Tomehr, parejsas apstahķļu noskaidroschanas labâ ir nepeezeeschami wajadsigs sasneegt eena'dneeka kahjneekus. Kahjneeki, pateizotees wiņu usdewumu noteiktibai, gahjeena wirseenam un lehnâm kustibam, dos mums eespehju pareisi noteikt pretneeka spehku leelumu un, ko tas nolehmis eesahkt. — Tapehz sakaru ustureschana ar eenaidneeku buhtu pareisaki isteizama schahdi: sakaru ustureschana ar pretneeku ir japahrtrauz, ja to prasa israudes usdewums, jeq ari pahrmainijuschees apstahķji. Sakaru nodibinaschana ar pretneeku ir nepeezeeschama; wiņa ir netikai jaustura, bet ari jaattihsta, zenschotees pehz eespehjas noskaidrot eenaidneeka fronti un meklejoj wiņa flangus. Israudse, usduhrusês kahdâ nebuht punktâ eenaidneekam un no pehdejâ apschaudita, puhlesees apeet pretneeku zaur kahdu nebuht lihdssâs

esoschu punktu; tur atkal ar viņu var atkahrtotees tas pats, viņa padosees wehl wairak saņus u. t. t., kamehr, beidsot, neatradīs brihwu zeļu, kursch minetā gadijeenā apsihmē eenaideeka flangu. Apgahjuse mineto flangu, israudse warēs tuwotees eenaideeka galweneem spehkeem, beeschi ween, ari kahjneekeem t. t. spehs nodibinat zeeschus sakarus ar eenaideeku. Kā lai tahlak ustur schos sakarus? Schinīs gadijeenos eeguhst nosiimi lihdseklis, kursch daschreis tika leelots kreewu armijā, bet Franzijā apstiprinats ofiziali (Wad. 21. lap. p.). — Tas sastahw nekustoschu nowehroschanas postēnu islikschanu daschadās weetās, eesahņus no eenaideeka apsardsibas daļu warbuhtejeem nowehroschanas zeļeem. Pee tam israudses pr-ks noweeto atlikuschos sirgus un kareiwjus apslehpti, un ari pats nowehro, nemainot weetu, kamehr tas ir wajadsigs un eespehjams. Wajadsibas gadijeenā wiņsch atstahj sawu nowehroschanas punktu, apsihmē zitu un ahtri pahreet us to, ruhpigi iswehlotees preeksch schis pahreeschanas labwehligu brihdi un zeļu. Sche ir leela nosihme saprahtigai nowehroschanas punkta iswehle, pee kam wisidewigaki ir punkti ar leelaku redses apwahrksni, un no kureem war tahlak redset. Wahzu reglaments isteiz, skatotees pehz apstahkleem, atstah israudses ļaudis droschā, noslehptā weetā un israudses pr-kam — weenam, jeb ar dascheem kareiwjeem, — kahjam waj jahschus iswirsitees us preekschu un eeņemt isdewigu nowehroschanas punktu. Kas sihmejas us ejoschu eenaideeku, tad wislabakais sakaru ustureschanas lihdseklis ar wiņu ir — turetees ta flangā. Ja sem pretneeka speedeena nahkas atkahptees, tad newajaga aismirst israudsei atstah eepakal patruļas, kurām janowehro un jasiņo wisas pahrmāņas pretneeka kustibās. Schis noteikums ir weenkahrchs un wispah sinams, bet nekad tas neteek ispildits; kā eemesli te ir sajukums, zehlees no steidsigas atkahpschanās un kaitigās ee-

domas, ka wajaschanu ussahkuschais eenaideeks weenmehr un neatlaidigi dsihsees pa muhsu pehdam. Kā rezultats ir — sakaru saudeschana ar eenaideeku, pee kam scho sakaru nodibinaschana ir maksajuse tik leelas puhles, un schinī gadijeenā wiss darbs jāsahk no jauna. Lai isbeigtu jautajumu par sakaru ustureschanu ar pretneeku, peewedischu gadijeenu, kad scho sakaru pahtraukschana buhs nepeezeeschami wajadsiga leetas labā. — Israudse, kas issuh-tita pretneeka isluhkoschanai, eegahjuse eenaideeka aismugurē un eeguwuse sewischķi swarigas siņas. Zeribas nosuhtit siņojumu atpakal, waj nu pa daschadeem zeļeem, jeb ar pahris jahtneekeem — naw; wisa apkahrtne pahrpildita no eenaideeka nodajam. Pa labeem zeļeem neislaidis. Jawirsas ir taisni, bes zeļa, ar kartes, kompasa un tahļskata palihdsibu, esot gatawibā, kur wajadsigs — zaurlaustees ar kauju. Tas ir weenigais eespehjams lihdseklis siņojuma nosuh-tischana — eespehjams tikai pascham israudses pr-kam kopigi ar wiseem israudse atlikuscheem ļaudim. Bet tad nowehroschanas sakari buhs pasaudeti. Warbuht, atstah nowehroschanai kahdu serschantu ar dascheem kareiwjeem? Tas leetai nepalihdsēs: siņojumu wedoschais israudses spehks zaur to samasinasees un, lihds ar to — siņojuma nogahdaschanas spehjas; bes tam, palikuschais serschants, ja ari ussinās ko swarigu — nebuhs spehjigs par to pasiņot. Tapehz israudsei jaapmeerinas ar jau eeguhtām siņam un jazenschas tās nogahdat wezakam pr-kam, atteizotees no wehl swarigaku siņu eeguhschanas.

Tā, peem., isdarija 1870. g. wirsleitn. Ebarts. Wiņa israudse (4 jahtneeķi), 4. aug. pee Saarbrūkenas eekļuwa Frossara korpasa aismugurē. Eeguwuse tur dauds swarigas siņas, israudse, nespehdama nosuhtit siņojumu, pahtrauza sakarus ar eenaideeku un atgreesās pilnā sastahwā.

(Turpmak wehl.)

Kara zinatnes pamatojumi.

(pēc The Army Quarterly, October 1920.)

1. Zinatnes metodika. 2. Kara elementi. 3. Lielā taktika. 4. Kara pamatprinciipi. 5. Kara apstākļi. 6. Kauja.

I. Kara zinatnes metodika.

Kas ir zinatne? „Zinatne ir saskaņotas zināšanas, pēc savas vērtības sagrupeti fakti“, jeb, vienkāršāki, „zinatne ir organizets prāts“ (Vernunft — commonsense).

Kā lai mēs tiekam pie zinatnes? Vācot faktus — labus, ļaunus un nenozīmīgus, kurus kategorijās sadalot, mēs varam formulēt teorijas, un, attiecinot pēdejās uz univērsāliem uzdevumiem, radīt likumus, uz kuriem balstas mūsu darba principi un kara novērtējumi.

Ari karš, tāpat kā katra cita cilveces aktivitāte, ir zinatne, un arī šī zinatne pamatojas uz neskaitamiem konstatētiem faktiem.

Viņus grupēt pēc sava svarīguma ir ne tikai kara vēsturnieka, bet katra vīrsnieka ikdienišķa nepieciešamība. Jo vienīgi balstoties uz skaidri pārredzamas klasifikācijas pamatiem viņš atradīs zolidu balstu saviem taktiskiem uzdevumiem.

II. Kara elementi.

Attiecinot karu uz kādu zinātni, pirmais jautājums kādu sastopam, ir: Kas ir karš? Karš ir ļoti komplicēta sacensība, sastāvoša no daudziem faktiem,

kuri ir iepriekš attiecīgi jāsapņūp, lai pētniekam būtu iespējams izlobīt un uztvērt viņu nozīmi un dabu. Tapēc uzstādisim vispirms viendabigaku jautājumu: Kas ir cīņa? Visvienkāršākais cīņas veids, kāds var būt, ir — divkauja divu cilveku starpā.

Bet kas ir katra ša cilveka mērķis?

— Notriekt otru.

Kā?

Dot triecienus, bez kā pats tādu dabutu.

Šajos vārdos slēpjas cīņas istā daba, un tiek atsegti kara zinatnes galvenais problems: pretinieka spēku, ne tikai armijas, bet visas nācijas iznīcināšana, un kas reizā ir ari izšķirošais uzdevums kara mākslā: nokaut bez kā pats tiktu nokauts.

Šis ir fundamentals, vispārejs un mūžigs kara problems. Ja šim problemam vēl pievieno dažus izrotājumus, — kā štabus, virtuves, garidzniekus un dezinfekcijas dušu ietaises, mēs dabonam modernu armiju. Bet nenodosimies šiem „sīkumiem“, pieturesimies cieši pie negrozamā fakta: karš ir cilveka radīts, un vienkāršākais karošanas veids ir cīņa starp divām neapbruņotām cilveku būtnēm.

Tapēc sāksim ar pašu cilveku, cilveces strīdu ierosināšanu. Lai iznīcinātu savu pretinieku, viņam jāiet viņam virsū, jāsit viņš, un jāizvairas pašam no sitieniem, citādi viņa nodoms var neizdoties.

Apskatisim viņa darbību rūpīgi, jo viņa ir visu turpmako argumentāciju pamats.

Kara kodols ir cilvēks: viņš spēj, kaut arī kails un neapbruņots, virzīties uz priekšu, viņam ir triecienu un aizsargašanās spējas. Cilvēks pats par sevi ir salīdzināms ar bezgalību, t. i. ar elementu, kas ir par plašu, lai būtu tverams, bet tāpat kā no bezgalības ir radušies visi pārējie elementi, tā arī cilvēks ir visu karu elementu radītājs.

Kas ir šie elementi? — viņi ir negrozāmi kā divkauja, tā arī lielās kaujās, — (i) kustība; (ii) ieroči; (iii) aizsargašanās.

Vienkāršības labad pievienosim šiem elementiem kā pastāvīgu ceturto — cilvēku. Tad mums būs četri pamatelementi.

Tagad centisimies analizēt viņu īpašības, atrast likumus, kuri viņus vada, un noteikumus zem kādiem viņi darbojas, saskaņojas un atdalās.

Aprobežotās telpas neļauj šinī gadījumā izpētīt pamatīgi katra elementa īpašības, un tikai svarīgākie detaļi tiks apskatīti, lai lasītājam dotu iespēju iegūt vispārējos vilcienus pārskatu.

Vispirms, katram elementam ir divas izcilus darbības īpašības:

- (i) cilvēkam... moraliskā un fiziskā.
- (ii) kustībai... tuvošanās un uzbrukšana.
- (iii) ieročiem... ofenzīvā un defenzīvā.
- (iv) aizsargašanās... tieša un netieša.

Otrkārt, katrs elements ir ieskaitāms divās galvenās kategorijās:

- (i) cilvēks... vadītājs un vadāms.
- (ii) kustība... muskulārā un mehāniskā.
- (iii) ieroči... triecošos un šaujamos.
- (iv) aizsargašanās... uz vietas stāvoša un kustīga.

Treškārt, katra no šīm kategorijām ir savukārt dalāma sekošās nodaļās:

- (i) cilvēks { domājošs vadītājs — divīzijas komandiers
darbojošs vadītājs — vada komandiers
vadītājs — cīkstonis — strēlnieks
vad. administrators — amunic. piegādātājs
- (ii) kustība { Muskulārā, cilvēku — soļošana
muskulārā, dzīvnieku — jāšana
mekan., pie vietas saistīta — ceļam derīgi rati
mekan., pie vietas nesaistīta — traktors, tanks
- (iii) ieroči { Aukstie, ciršana — zobens
aukstie, duršana — durklis
šaujamo tuvumā — šautenes lode
šaujamo uz attāluma — granāta
- (iv) aizsargašanās { fikseta, zeme — ierakumi
fikseta, ieroči — aizsarguguns
kustama, bruņas — ķivere
kustama grupējot — izklaidešanās

Pievēstā tabele ir ļoti nepilnīga, jo lai viņu nepataisītu komplicētu, kategorijas ir sadalītas tikai dažās nodaļās. Visādā ziņā viņa ir pietiekoša, lai rādītu, ka karā, tāpat kā citā zinātnē, visa sākas ir ļoti vienkārši. Cik šī zinātne var tapt sarežģīta, ja apskatītu katru nodaļu par sevi, bez kā zinātu viņas sakarus ar pārējām! Jo par katru atsevišķu nodaļu var sarakstīt grāmatas, pa piem. par „cilvēku kā domājošu vadītāju“; kurā ietilptu visa komandēšanas māksla, kamēr nosaukums „Pie vietas nesaistīta mehāniskā pārvietošanās“, aptvertu visu gaisa, tanku un pat jūras kara vešanu.

Mēs redzesim turpmāk, kāds neticams svarīgu fakti vairums ir izcēlies no šīs īsās militārā etera analīzes.

Tika minēts, ka katram kara elementam ir divas galvenās darbības sfēras, un tas ir domāts apskatīt tuvāk, jo no viņu pareizas novērtēšanas viss atkarājas. Patiesi, visas kara darbības pozitīvie un negatīvie poli ir šo astoņu dalījumu savstarpējā sa-

skaņošana, un viņi sastāda to augstāko kara darbības aktu, ko mēs saucam par „kauju“.

Iztirzājot vispirms kustību, mēs atrodam divus faktiskus veidus:

1) kustību aizsargašanās labad un 2) paša uzbrukuma kustību. Pirmo nosauksim par „klātvirzīšanos“, otru par „uzbrukumu“. Izpildot pirmo, kareivja vienīgā doma ir „aizsargāties no nāves“, otra „notriekt ienaidnieku“. Jo vairāk viņš pats var iznīcināt, jo mazāk viņš tiks sist. No ša ir skaidri redzams, ka karā nevar būt ne domas par atgaiņāšanās un uzbrukšanas laikmetiem. Iedomāties viņus vienu no otra neatkarīgus ir absurds, jo no šīm divām sastāvdaļām ir radīta taktiskā leņķa diametra abas puses, un kuru sastapšanās punkts ir cīņa. Viņas ir pozitīvais un negatīvais taktiskā magnēta (kaujas) poli.

Ja kareivis vienmēr atminētu, ka uzbrukuma mērķis ir attīstīt iespējamo uguns pārsvaru, bet klātvirzīšanās uzdevums, novērst, lai ienaidnieks to spētu, viņš sapratīs, ka, kad viņš neuzbrūk, t. i. nelieto šaujamos rīkus, viņš tomēr „virzas klāt“, kaut arī viņš atrastos 500 jūdzes aiz frontes. Ja viņš to atmin, un tas ir no svara, ka viņš to var, viņu nekad nepārsteigs (jo tagadējos karos, kad lieto lielos vairumos aeroplanus, kara vešana vairs netiek iedalīta divās dimenzijās, bet trijās). Pareizā un pilnīgā klātvirzīšanās un uzbrukuma novērtēšanā slēpjas drošības un uzbrukuma spējas maksimumi, kurus nevar šķirt, bez ka kara pamatprincipi netiktu apgāsti.

Ieročus var sadalīt divos tipos: sitamos (aukstos) un metamos (šaujamos). Pie pirmiem pieskaitāmi durklis un zobens, pie otriem — bulta, šautenes lode, granāta un gāze. Tā kā kaujas mērķis ir iznīcināt pretinieku, ko parasti var izdarīt tieši ar vienu „saķeroties“, kājnieka īstais uzbrukšanas ierocis ir durklis, bet šautenes lode ir tikai aizsargašanās labad, jeb pareizāki, lai nodrošinātu un atvieglinātu durkļa darbību.

Tā tad, ja tiek lietoti divejāda veida šaujamo ieroči, viens tuvai distancei, otrs tālākai, pirmais vienmēr būs uzbrūkošais, otrs defenzīvais, un pat ja tiktu lietoti trejādi veidi, attiecības negrozās. Tā pa piem. lauka artilērija ir defenzīvā attiecībā pret šautenju uguni, bet ofenzīvā samērā ar smagiem lielgabaliem, turpretim pēdejie ir defenzīvi i priekš šautenēm, i lauka artilērijas.

Varetu iebilst, ka šis ir tikai akadēmisks slēdziens, bet tā tas nebūt nav. Viņa pamatīga iegaušana dod visam uzbrukšanas procesam mugurkaulu, no kura starveidīgi izdalās uz visām pusēm ribas — kaujas organizācija. No viņa var atvasināt vissvarīgāko taktisko teoriju:

Visos gadījumos šaujamo ieroči ir lietojami vienīgi, lai atvieglinātu triecienu.

Kareivim netikai nekad nedrīkst aizmirst šolīkumu, bet viņam viņš ir jāpilda pilnīgi instinktīvi, jo te izmeklējami uguns pārsvara pamati, triecienu vissvarīgākais moments. No svara ir, ka katra lode, kuru var lietderīgi izšaut, tiek izlietota.

Kareivim ne tikai ir jādomā par uguns pārsvaru, bet pilnīgi viņam jādzīvo. Šī instinktīvā apziņa ir viņa vairogs, kas sargā viņa taktisko būtni.

(Turpmāk vēl.)

Kļūdas pārlaboju.

„Militārā peelikumā“ 17 № 259 lpp. p. otrās slejas 11 rinda no augšas jālasa: „... pamatos leckama arī darbība...“